

Маленькая актрыса “Лістапада”

“Возера радасці” Аляксея Палуяна, адкрыццё года ў нашым кінасяродку, нарэшце, дабралася да Беларусі, каб патрапіць у Нацыянальны конкурс Мінскага “Лістапада”, стварыўшы адну з інтрыг кінаформу. Галоўную ролю ў стужцы сыграла дзевяцігадовая Наста Пляц.

Кадры з фільма “Возера радасці” прадстаўлены здымачнай камандай стужкі

Працяг тэмы — на старонках 2 — 3.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

80

гадоў
Нацыянальнаму
мастацкаму
музею
Рэспублікі
Беларусь

Творчае сумоўе рэстаўратараў

Нацыянальнаму мастацкаму музею Рэспублікі Беларусь — 80 гадоў. Усё, што гэтымі днямі робіцца ў сценах нашай скарбніцы, мае святочнае падсвятленне. Вось і прэзентацыя зборніка матэрыялаў Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Рэстаўрацыя гісторыка-культурных каштоўнасцяў: сучасны стан і перспектывы развіцця”, якая адбылася ў Нацыянальным мастацкім 30 кастрычніка, вельмі пасавала юбілейным урачыстасцям.

ст. 2

Фота прадстаўлена НММ РБ

Святочныя будні музея.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

9 771994 478007 19044

Творчае сумоўе рэстаўратараў

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

На прэзентацыі прысутнічалі тыя, хто мае да гэтай справы непасрэднае дачыненне — спецыялісты Нацыянальнага мастацкага і іхнія калегі з рэгіёнаў. Згаданая канферэнцыя праходзіла сёлета ў сакавіку. Пляцоўкай творчага сумоўя рэстаўратараў былі Нацыянальны мастацкі музей і Музей “Замкавы комплекс “Мір”. Выява Мірскага замка змешчана на вокладцы кнігі, бо замкавы комплекс у гэтым праекце не толькі адзін з арганізатараў, але і выдавец зборніка. Дарэчы, Мірскі замак калісьці быў філіялам Нацыянальнага мастацкага музея. Сёння ж гэта дзве самастойныя ўстановы культуры, звязаныя плённымі партнёрскімі стасункамі.

Выход у свет зборніка матэрыялаў канферэнцыі вельмі пасуе музейнаму святу. Але паколькі наша мастацкая скарбніца нават у святочныя дні не выходзіць з рабочага рэжыму, гаворка на імпрэзе ішла не толькі пра дасягненні, якімі па праве ганарыцца беларускія рэстаўратары, але і пра не вырашаныя яшчэ праблемы.

Прамаўляў на прэзентацыі ў якасці выдучага намеснік дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея па фондавай рабоце і рэстаўрацыі Сяргей Вечар. Ён нагадаў, што

беларускай рэстаўрацыі хранічна не стае кадраў. Паводле афіцыйных звестак ва ўстановах, падпарадкаваных Міністэрству культуры, працуе крыху болей за семдзясят рэстаўратараў. Раз на пяць гадоў у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў набіраецца курс рэстаўратараў, рыхтуе спецыялістаў ў Беларусі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтва. Але абедзве ВНУ не закрываюць усіх спецыялізацый рэстаўрацыйнай справы. Так што калі-некалі па навуку даводзіцца выпраўляцца ў замежжа. Проста неабходна, каб у сталіцы меўся Нацыянальны цэнтр рэстаўрацыі, які мог бы аказваць дапамогу спецыялістам у рэгіёнах, чыя матэрыяльная база сталічнай саступае па вызначэнні.

Існуе і праблема атэстатцыі кадраў. Здавалася б, якая розніца, што ў спецыяліста запісана ў працоўнай кніжцы — абы працаваў добра. Але пры адсутнасці, так бы мовіць, “зорак на пагонах” цяжка кантактаваць з замежнымі калегамі, якія папросту не разумеюць, з кім маюць справу. Гэта першае. А па-другое, пераатэстатцыя, якую ў савецкі час рэстаўратары мусілі праходзіць неадзін раз на пяць гадоў, была і падсумаваннем дасягненняў, і абмеркаваннем праблем, і магчымасцю суаднесці ўласны

досвед з досведам сваіх калег. Адмысловая інстытуцыя надавала спецыялісту кваліфікацыю, праз пэўны час яе пацвярджала і, калі былі на тое падставы, надавала “новуую зорку на пагон”. У нас жа склалася ненармальнае сітуацыя, калі па атэстатцыю рэстаўратару трэба ехаць за мяжу. Да прыкладу, у Расію.

Прымаць нашых рэстаўратараў на вучобу згодны Кітай. Але толькі тых, хто спецыялізуецца на мастацтве Усходу. Каб потым яны руліліся пра кітайскае мастацтва ў тых музеях Беларусі, дзе яно ёсць. Плённыя кантакты нашы спецыялісты маюць з калегамі з Украіны і Літвы. У межах трансгранічнага супрацоўніцтва “Беларусь — Украіна — Польшча” з’явілася магчымасць абсталяваць на грошы Еўразвязу рэстаўрацыйны майстэрні ў Гродне. Нашых спецыялістаў гатовы прымаць да стажыроўкі ў музеях Польшчы. Нам жа запрашаць да сябе замежных калег цяжэй з прычыны адсутнасці адпаведнай матэрыяльнай базы. Тое, што нам неабходны Нацыянальны рэстаўрацыйны цэнтр, які адпавядаў бы сусветным стандартам, дзе меўся бы комплексны падыход да работы з мастацкімі артэфактамі, гаварылі ўсе ўдзельнікі прэзентацыі.

У зборніку матэрыялаў канферэнцыі змешчаны даклады, якія прагучалі на секцыях “Рэстаўрацыя аtryбуцыя музейных прадметаў”, “Тэхніка-тэхналагічныя даследаванні музейных прадметаў” і “Рэстаўрацыя скульпту-

Французскі Клермон-Феран, іспанскі FICBUEU, грэчаская Drama... — далёка не поўны пералік еўрапейскіх фестываляў кароткаметражнага кіно, дзе была адзначана гэтая карціна. У аснове — аднайменны раман пісьменніка Віктара Марціновіча. Мова стужкі — беларуская. Галоўная актрыса — дзевяцігадовая Наста Пляц — іграе адну з найскладанейшых роляў (і калі даведваешся якую, разумееш, як гэта нялёгка). Яшчэ напачатку “Возера радасці” — а пра яго ідзе гаворка — прад’яўляе свае моцныя карты, каб урэшце падысці да галоўнага “kozyра”. Прыцягальнасць гэтага кіно — ва ўніверсальнай кінамаме. Калі маўчанне значыць болей за словы, а сацыяльны кантэкст абарочваецца пытаннем персанальнай самаідэнтыфікацыі. “Возера радасці” — гісторыя пра дзяўчынку Ясю, ці — пра кожнага з нас, як чыёсьці дзіця? Ці так: хто ў гэтай гісторыі прымае галоўнае рашэнне? Напярэдадні вялікай прэм’еры на радзіме, гутарым з рэжысёрам карціны Аляксеем ПАЛУЯНАМ пра персанальную дыстанцыю, Беларусь як пазачасавую прастору і кароткаметражны фармат, які бывае круцейшым за поўны метр.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ / Фота Ганны ШАРКО

Аляксей ПАЛУЯН:

“Менш ёсць”

— Аляксей, пачну з пытання амаль трывіяльнага: што вас падштурхнула зрабіць карціну па рамане “Возера радасці”?

— Гэта кніга проста трапіла да мяне ў патрэбны момант. Я ўзяў з яе толькі пэўны эпізод, як вы маглі заўважыць — калі галоўную героіню, маленькую Ясю, адлаюць у лясны санаторый. Прызначна, гэты кавалачак зачпіў мяне, бо гісторыя майго бацькі ў чымсьці падобная да Ясінай. У сем гадоў пасля смерці маці яго бацька — мой дзед — аддаў тату ў інтэрнат. Ён вырас у падобнай установе. Я шукаў, якім жа чынам магу распавесці пра гэта, выкарыстоўваючы пэўную дыстанцыю. І раман Віктара дапамог мне.

— Вы многае змянілі ў стужцы...

— Так, але пакінуў “зерне” сітуацыі, гісторыі. Мы сустраліся з Віктарам, я выклаў яму

свае ідэі — і ён дазволіў мне вольную інтэрпрэтацыю эпізоду. Для мяне было важным перанесці дзеянне ў вёску, бо ўсе нашы невялікія правінцыйныя гарады — па-сутнасці, аднастайныя, безаблічныя. А вось вёскі наадварот — прыгожыя. Таксама змяніў некалькіх персанажаў — мне падаецца, што гэта цалкам дапушчальна. У стужцы, насамрэч, перамешана шмат чаго — гэта і гісторыя Ясі, і майго бацькі, ды нават мае ўспаміны пра вёску ў дзяцінстве. Але галоўны лейтмаўт застаўся: што прымушае бацькоў аддаваць дзіця ў прытулак?

— Нягледзячы на тое, што дзеянне фільма адбываецца ў Беларусі, і вы з любоўю вымалёўваеце, паказваеце яе культуру, яе самыя розныя пласты, не магу пазбавіцца ад высновы, што гісторыя датычыцца не

толькі нас. Ці я памыляюся?

— Дзякуй. Тое цалкам справядліва — яна ўніверсальная. Невялікая падымае атрымала столькі адзнак на фестывалях — яна чапляе амаль кожнага. Сіроты ёсць паўсюль: у Германіі, Францыі, у многіх краінах. У Амерыцы да мяне падыходзілі глядачы і пыталі пра беларускія інтэрнаты. “Гэта супер, што ў вас дзяржава дапамагае — у нас такога няма”, — казалі яны. Падчас прагляду амерыканская публіка, не стрымліваючыся, дэманстравала свае эмоцыі: яны не чакалі такога адкрытага матэрыялу.

Маркью, што гісторыя Ясі зразумелая ўсім, бо яна можа здарыцца ў любой краіне. Аднак што да таго, што я імкнуся паказаць культуру Беларусі — так гэта праўда, мне хочацца адкрыць яе свету. Фільм, у прыватнасці,

Фрагмент экспазіцыі дарункаў музея.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЬВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАЙІН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея КУДРЯКІ, Антон РУДАК, Ілья СВІРЬЦІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭВКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыяна-выдавечкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІНА Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (нумар паштарту, дату выдання, кім і калі выданы паштарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупкіліцы не рэануацыя і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2019. Наклад 3303. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісане ў друку 01.11.2019 у 15.30. Замова 3753.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

ры, манументальнага жывапісу, археалогіі”. Сярод удзельнікаў канферэнцыі спецыялісты з Беларусі, Расіі, Украіны. У гэты час у музеі праходзіла выстава “Адкрыццё сапраўднага”, на якой нашы рэстаўратары прадстаўлялі плён сваёй працы. Мабыць, асабліва цікавае для спецыялістаў мела прадстаўленая ў экспазіцыі праца Фізіка-хімічнага аддзела рэстаўрацыі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ
Фота аўтара
K

мы здымалі ў Ляхавіцкім раёне.

— Цікавая рэч. Час дзеяння ў фільме — 1990-я. Ды прызнацца, тыя часавыя рамкі не так проста і вылічыць. Вы зрабілі гэта наўмысна?

— Гэта, сапраўды, той поспех, якога я дамагаўся. Мне падаецца, што наша краіна, у прыватнасці, вёска ўтрымлівае ў сабе прыкметы самых розных часоў. (Падымае галаву, што буйныя гарады пакідаем тут па-за дужкамі). І такая міжчасавасць — вялікае візуальнае багацце для кінематаграфістаў. Я нават пытаў аўдыторыю ў розных краінах: што гэта за час, на вашу думку?

“Больш”

— І што людзі адказвалі?

— У Клермон-Феране, напрыклад, казалі, што гэта 1960-я. На французскім тэлебачанні, здаецца, рабілі здагадку пра канец 1950-х. У Амерыцы прапанавалі, што 1930-я. Немцы і іспанцы вылучалі версіі пра 1980-я, грэкі — пра 1990-я...

— “Недзе ў XX стагоддзі”, можна казаць пра ваш фільм так...

— Можна быць (смяецца). Але Беларусь — яна такая. Я ўзнаўляю і свой гарадок, Баранавічы, у якім нарадзіўся. Там за апошнія гады мала што змянілася.

няма сумневаў, хто самы галоўны ў стужцы (на іспанскім кінафестывалі FICBUEU Наста Пляц была прызнана “Найлепшай актрысай” — Д.А.). Я адразу хацеў, каб галоўную ролю ў фільме сыграла дзяўчынка з інтэрната. Так і адбылося. Аднак, прызнацца, мы доўга шукалі Асю. Аб’ездзілі шмат устаноў, у Мінску, па-за Мінскам, і ўсё ніяк не маглі знайсці. І вось апошняя кропкай нашага падарожжа быў Магілёў. Не дзіцячы дом, а такая форма як SOS-дзіцячая вёска, дзе дзетак выхоўваюць не выхавальніца, а некалькі мам. Памятаю, як мы зайшлі

нак. Словам, у сваім кіно буду і далей дзейнічаць беларускія актэраў: яны вартыя таго, каб іх убачыў свет.

— Быць унутры матэрыялу, культуры, і адначасова знайсці кінамову, што будзе зразумела глядачу іншых краін. Як вы для сябе вырашаеце гэту задачу?

— Я бачу тут толькі адно выйсце — інтэрнацыянальная здымачная каманда. Многія рэчы “правапраю” на маіх замежных калегях. Калі бачу, што мой сябра шатландзец кажа “ваў” ў гэтай сцэне, а вось у іншым моманце мой калега іранец цудоўна разумее, што маецца на ўвазе — значыць я рушу ў правільным кірунку. Можна быць, тое толькі адзін з рэцэптаў, не ведаю, але мне ён падаецца дзейным. Пры гэтым першыя глядачы, хто бачыў “Возера радасці” былі ўсё ж такі мае сябры беларусы.

— Працуючы зараз у Германіі, якім рэжысёрам вы сябе больш пачуваеце?

— Ментальна я абсалютна беларус і беларусам сябе і пачуваю. Адукацыя ў Германіі проста дала мне магчымасць уцягнуцца ў культуру Заходняй Еўропы — і гэта выдатна. Так, пэўная дыстанцыя да Беларусі ўжо маецца, але я залічваю яе ў свае плюсы. Гэта вельмі добра для творчасці.

— Як вы ўвогуле вырашылі паступаць у Касельскую мастацкую акадэмію на рэжысуру кіно? Гэта ж далёкі свет!

— Мне вельмі хацела атрымаць замежную кінаадукацыю, усё проста. Прызнаюся, напачатку марыў пра іншы горад і яго моцную акадэмію, але ўявіце конкурс: каля 3000 чалавек на 8 месцаў. Людзі ступаюць з усю свету. Я вырашыў не рызыкаваць, абраў Касель і яго арт-інстытуты, дзе быў меншы конкурс. Аднак калі паступіў на курс да ўкраінскай актрысы і рэжысёра Яны Друзь — высветлілася, што яна там выкладае — усё мае перасцярогі развясціся. Мне так спадабалася ў яе вучыцца, што ўжо пра аніякую іншую школу і забыў думаць.

— Якія адметнасці нямецкай школы вы б вылучылі?

— Ніхто не імкнецца адразу рабіць поўны метр, як гэта адбываецца ў Беларусі. Людзі рыхтуюцца да яго гадамі. Менш ёсць больш. Гэта

ў цэлым мае жыццёвае крола, і тым больш яно актуальнае да кінавытворчасці. Мяркую, што чым болей у кіно распаўсюдзіцца праз візуальны шэраг, імкнецца перадаць стан — тым лепш. Меней словаў — больш жыцця. Я спрабаваў так рабіць і ў “Возеры радасці”, і буду далей прытрымлівацца такога правіла.

— Як вы ставіцеся да таго, што вам прыходзіцца быць і прадзюсарам сваёй кар’еры?

— Гэта рэчаіснасць XXI стагоддзя! Сёння зняць фільм можа кожны — тэхніка ёсць, усё ёсць. Зараз не часы Феліні, калі стужка выдзялялася пад подпіс. Калі што здольнае дэманстраваць сур’ёзныя намеры — так гэта твая зашкаўленасць, адказнасць. Калі ты становіцца прадзюсарам сваёй кар’еры — значыць, ты лічыш яе вартай інвестыцыі. Ты за яе адказваеш.

— Дзе вы шукаеце, у прыватнасці, сродкі на вашы фільмы?

— На пітэнгах, падаю зайкі ў апаветныя кінаінстытуты ў Германіі... Здымаю прамаролкі для тэатраў і оперы — гэтым зарабляю, і ўкладваю ў сваё кіно. Іншага шляху пакуль не бачу. Знайсці сродкі на сваё кіно ва ўсім свеце нялёгка, але ў Беларусі ўсё ж тое ў разы цяжэй.

— Прызнаецеся, думаеце пра поўны метр?

— Ужо над ім працую (усміхаецца). Але бяруцца за вялікі праект таму, што добры кароткі метр ужо маецца. Ёсць што прад’явіць патэнцыйным інвестарам.

— І апошняя пытанне, Аляксей. Вы родзім з Баранавічаў, і не магу не адзначыць, што ў гарадку нарадзіліся ўжо цэлая плеяда рэжысёраў: Сяргей Лазніца, Андрэй Кувіцкі, Аляксандр Міхалковіч... Цалкам ларчы казаць пра “баранавіцкую кінахвалю”, як бы жартоўна гэта ні гучала...

— І сапраўды няма... (смяецца). Мяркую, што з гэтым трэба штосьці зрабіць. Можна быць, вярта запустіць ідэю кінаальманаха пра Баранавічы, у якім сваю гісторыю распавёў бы кожны з гэтых рэжысёраў. Так, сапраўды, цікавы феномен, але даць яму тлумачэння пакуль не магу.

P.S. Пасля паказу на “Лістападзе” стужка “Возера радасці” з 13 лістапада выходзіць у мінскі праект. Таксама фільм Аляксея Палуяна будзе паказаны ў Брэсце, Магілёве, Баранавічах і Ляхавічах.

Страта

МОЛЧАН Алег Уладзіміравіч

26 кастрычніка на 55-м годзе жыцця пасля працяглай хваробы памёр выдатны беларускі кампазітар-песеннік Алег Молчан.

Алег Молчан скончыў сярэдняю спецыяльную музычную школу пры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, вучыўся ў кансерваторыі па класе кампазіцыі.

З 1987 года ён працаваў у Беларускай дзяржаўнай філармоніі, складалаў песні і песенныя цыклы для салістаў Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі, харавых калектываў і вакальных ансамбляў. Міжнароднае прызнанне здабыў у перыяд супрацоўніцтва з ансамблем “Песняры” і яго мастацкім кіраўніком, народным артыстам Беларусі Уладзімірам Мулявіным, які высока цаніў талент кампазітара і адмыслова для яго ўвёў пасаду музычнага кіраўніка ансамбля.

Для “Песняроў” Алег Молчан напісаў песенныя цыклы “Ванок”, “Ave Sole, або Слова Скарыны” і мноства папулярных песень: “Стася”, “Маргарыта”, “Мілая жанчына”, “Падманіце мяне”, “Кума”, “Юнацтва” і іншыя.

Сапраўдным духоўным гімнам Беларусі стала песня Алега Молчана на верш Янкі Купалы “Малітва”, якая ўпершыню прагучала ў выкананні Уладзіміра Мулявіна, а затым неаднаразова выконвалася на самых урачыстых і важных дзяржаўных мерапрыемствах, у тым ліку падчас акцыі “Малітва за Беларусь” у 2015 годзе з удзелам Прэзідэнта Беларусі.

Пасля сыходу з ансамбля “Песняры” Алег Молчан працягнуў актыўную творчую дзейнасць як кампазітар-песеннік і аранжыроўшчык. Створаныя ім песні “Дзве таполі”, “Песня мая”, “Родныя песні”, “Карабель маёй краіны” ўвайшлі ў рэпертуар папулярных творчых калектываў і выканаўцаў Беларусі: вакальнай групы “Чысты голас”, Ядвігі Паплаўскай і Аляксандра Ціхановіча, Якава Навуменкі, Леаніда Барткewіча, Анатолія Кашапарова, Алега Сямёнава, Ірыны Відавай. Аўтарскія праграмы і творчыя вечары кампазітара неаднаразова з вялікім поспехам праходзілі ў Беларускай філармоніі і на Нацыянальным фестывалі беларускай песні і паэзіі ў горадзе Маладзечна.

Створаныя кампазітарам па замове Міністэрства культуры патрыятычныя песні неаднаразова выконваліся ў якасці фінальных у канцэртных праграмах дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў, прысвечаных Дню Незалежнасці Беларусі, уручэнняў прэмій Прэзідэнта “За духоўнае адраджэнне” і спецыяльных прэмій дзеячам культуры і мастацтва.

Творчую дзейнасць Алег Молчан сумяшчаў з актыўнай грамадскай працай па абароне аўтарскіх правоў беларускіх кампазітараў, узначальваў аўтарскі савет Нацыянальнага цэнтру інтэлектуальнай уласнасці і Еўразійскую канфедэрацыю таварыстваў праваўладальнікаў.

Кампазітар — уладальнік медаля Францыска Скарыны, лаўрэат міжнародных і нацыянальных музычных прэмій і конкурсаў.

Калектыв Міністэрства культуры выказае шчырыя спачуванні родным і блізкім Алега Молчана, яго калегам і сябрам.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

“У стужцы, насамрэч, перамешана шмат чаго — гэта і гісторыя Ясі, і майго бацькі, ды нават мае ўспаміны пра вёску ў дзяцінстве.

Мне падаецца, што гэту адметнасць нашага асяродку варта адлюстроўваць у кіно. Дзе вы яшчэ бачылі падобнае?

— Сцэнарый, візуальнае мастацкае рашэнне, — вельмі цікава дазнацца якія захады вы робіце дзеля стварэння свайго кінатворца. Але ў вашай стужцы — і адмысловы актёрскі склад. У фільме іграюць як вядомыя беларускія актёры: Ігар Сігоў, Святлана Анікей, Аляксандр Малчанав, Таццяна Мархель, так і юная актрыса Наста Пляц, абліччам якой нельга не захапіцца. Як фарміраваўся актёрскі ансамбль?

— Фільм адбыўся, у першую чаргу, дзякуючы Насце Пляц. Тут

наце, — Насце асабліва і іграць нічога не трэба было, усё перажыта. Яна вельмі разумная, чулая дзяўчынка, і я мяркую, што ўсё ў яе жыцці атрымаецца.

— Канешне, яе досвед складана ўявіць пэўнай іншай актрысе...

— Калі Наста першы раз убачыла тое, што ў выніку атрымалася на экране, яна не магла стрымаць слёз. Што і казаць... Але вяртаючыся да вашага пытання, адзначу, што актёрскай камандай задаволены. Асабліва спадабалася працаваць са Святланай Анікей, Аляксандрам Малчанавым, Дзянісам Тарасенкам. Дзяніс, увогуле, стаўся для мяне асабистым адкрыццём. Лічу, што для Беларусі гэты артыст — падару-

24 кастрычніка ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбыліся XIII Міжнародныя Купалаўскія чытанні, прысвечаныя 75-годдзю вызвалення Беларусі ад нацыстаў і 75-годдзю заснавання Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. У гэтыя ж дні ў музеі экспануецца і выстава “Душой я вольны чалавек”, прысвечаная пецяярбургскаму перыяду ў жыцці паэта, прымеркаваная да 110-годдзя прыезду Янкі Купалы ў Санкт-Пецярбург. Аб здобытках і знаходках распавяла куратар выставы і арганізатар Купалаўскіх чытанняў Галіна Варонава.

Антон РУДАК / Фота аўтара

Карціна Абрама Кроля “Янка Купала чытае Цётцы свае вершы”.

Доктар Жывага — мецэнат Купалы?

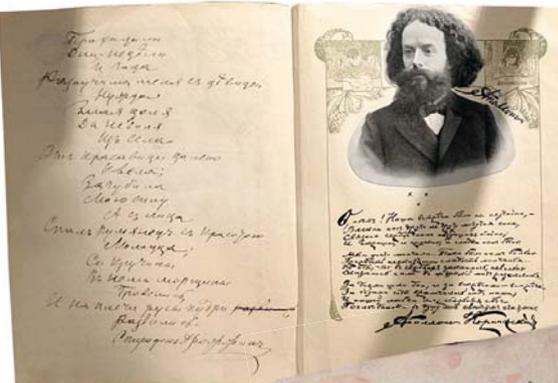

Аляксандр Ярэміч.

“ТУТЭЙШЫЯ” ПА-ВЕНГЕРСКУ

Чытанні сабралі адмыслоўцаў з купалазнаўства і літаратурнага музезнаўства, тых, хто займаецца музейфікацыяй і актуалізацыяй спадчыны Янкі Купалы. Сярод асноўных пытанняў канферэнцыі былі заяўленыя аналіз уплыву Янкі Купалы на развіццё беларускай літаратуры, нацыянальнай ідэнтычнасці і беларускай дзяржаўнасці, праблемы перакладу літаратурнай класікі і вызначэнне ролі літаратурных музеяў у папулярызаванні біяграфіі творцаў. Разглядаліся кантакты Янкі Купалы з сучаснікамі, яго творчая спадчына ў кантэксце еўрапейскага літаратурнага працэсу.

Напярэдадні Купалаўскіх чытанняў 23 кастрычніка адбылася прэзентацыя беларускага нумара часопіса Нарут, які выходзіць у Будапешце. Часопіс прадставілі галоўны рэдактар Дзьёрдзь Сонды і перакладчык Пётар Барас, які стаў жыве ў Беларусі і адным з першых пачаў перакладаць творы беларускай літаратуры непасрэдна з мовы арыгінала, а не праз пасярэдніцтва рускай мовы. Нумар знаёміць венгерскага чытача з гісторыяй і культурай Беларусі, у тым ліку і з творчасцю Янкі Купалы: так, змяшчаныя чатыры варыянты перакладу верша “А хто там ідзе?” і пераклад першай часткі п’есы “Тутэйшыя”, выкананыя венгерскімі студэнтамі-мовазнаўцамі.

Сшытак-альбом з вершамі і партрэтамі Апалона Карыньскага — першага перакладчыка твораў Янкі Купалы на рускую мову.

Адмыслоўцы адзначаюць, што п’еса “Тутэйшыя” надзвычай складаная для перакладу на іншую мову, бо яе тэкст пабудаваны акурат на пераплеценні і супрацьпастаўленні літаратурнай беларускай мовы з гаворкамі і жаргонам, для якіх уласцівыя польскія і рускія акцэнты і лексіка — таму перакладчыкам даводзілася шукаць аналагічныя адпаведнікі ў венгерскай мове. Тым не менш, цікава, што “Тутэйшыя” выклікаюць зацікаўленасць у перакладчыкаў — так, нядаўна п’еса была таксама перакладзеная на французскую мову. На прэзентацыі прысутнічаў пасол Венгрыі ў Рэспубліцы Беларусь Жолт Чутора, які ўручыў Пётару Барасу дзяржаўную ўзнагароду за ўнёсак у падтрыманне беларуска-венгерскіх дачыненняў.

Згадваліся падчас чытанняў і новаадшуканыя артэфакты, якія належалі Янку Купалу.

ЯК ЯНКА КУПАЛА АБЫЙШОУ СЯРГЕЯ ЯСЕНІНА

Уздзельнічалі ў чытаннях таксама іншыя замежныя даследчыкі. Так, Вольга Шчаглова з Гісторыка-мастацкага музея Калінінградскай вобласці прадставіла міжнародныя праекты, прысвечаныя міжкультурным сувязям у балтыйскім рэгіёне, у тым ліку леташні праект “Шляхамі мовы і літаратуры”, у якім музеі з Беларусі, Літвы і Расіі прадставілі спадчыну шасці твораў гэтых народаў. Кіраўніца Аб’яднання мемарыяльных музеяў Латвіі Рыта Мэйнертэ распавяла аб досведзе мемарыялізацыі спадчыны латвійскага паэта Яна Райніса, які падтрымліваў сувязі з Янкам Купалам.

А незалежны даследчык з расійскага Благавешчанска Юрый Аляксееў прадставіў цікавую гіпотэзу, што доктар Аляксандр Ярэміч, мецэнат, які аказаў дапамогу Янку Купалу, мог быць пратыпым галоўнага героя рамана Барыса Пастэрнака “Доктар Жывага”. Многія дэталі біяграфіі Ярэміча нагадваюць лёс Жывага, а сам Барыс Пастэрнак быў асабіста знаёмы з Янкам Купалам і мог даведацца ад паэта гісторыю жыцця доктара. Род Ярэміча паходзіў з Беларусі, а сам ён атрымаў выдасць перадуміць як першы медык, які распрацаваў і прымяняў унутрывенны наркоз.

Аляксандр Ярэміч не губляў сувязі з Беларуссю, быў падпісчыкам “Нашай Нівы” і даў сродкі на выданне зборніка Янкі Купалы “Шляхам жыцця”, які пабачыў свет у 1913 годзе — імя доктара-мецэната пазначана ў прысвячэнні, якое аўтар змясціў у пачатку кнігі. Наогул, гэта адна з дзвюх кніг Купалы, якія друкаваліся з прысвячэннем — іншае выданне, паэму “Сон на кургане”, паэт прысвяціў памяці сваіх бацькі і брата. Дачка Ярэміча ўзгадвала, што ў сям’і існавала легенда, паводле якой, нібыта, доктару адначасова прапанаваў выступіць спонсарам выхаду зборнікаў Янкі Купалы альбо Сяргея Ясеніна — і Ярэміч выбраў беларускага аўтара.

БЕЛАРУСКІ ПЕЦЯРБУРГ

Кнігу “Шляхам жыцця” з прысвячэннем Аляксандру Ярэмічу, а таксама фота і дакументы доктара можна пабачыць у гэтыя дні ў Купалавым музеі на выставе “Душой я вольны чалавек”, якая ўпершыню экспанавалася на пляцоўцы Усерасійскага музея А.С. Пушкіна падчас VII Санкт-Пецярбургскага міжнароднага культурнага форуму ў 2018 годзе. Янка Купала жыві ў вучыўся ў Пецярбургу з 1909 па 1913 год, тут убачыў свет яго першыя зборнікі, адбылася прэм’ера знакамітай “Паўлінкі”...

У экспазіцыі прадстаўлены выданні першай беларускай легальнай выдавецкай суполкі “Загляне сонца і ў наша аконца” і дакументы аб дзейнасці Беларускага навукова-літаратурнага гуртка студэнтаў Пецярбургскага ўніверсітэта. Шэраг экспанатаў распавядае аб лёсах лідараў беларускага адраджэння, чый жыццёвы шлях быў звязаны з Пецярбургам: прафесара Браніслава Эпімаха-Шыпілы, этнографа Антона Грыневіча, Васіла Іваноўскага, Алаізы Пашкевіч. Асобныя вітрыны прадстаўляюць перакладчыкаў Янкі Купалы: Апалона Карыньскага, Максіма Горкага, Валерыя Брусова, Яўгена Мазалькова, Сяргея Гардзешкага. А комплекс, прысвечаны купалаўскаму перакладу паэмы Аляксандра Пушкіна “Медны коннік” прадстаўляе самога Купалу як перакладчыка рускай класікі. Цікавы дакумент, звязаны з прэм’ерай “Паўлінкі”, якая адбылася ў Пецярбургу ў 1913 годзе: роля галоўнай герані, распісаная пазнакамі рукой выканальніцы — Паўліны Мядзёлкі.

На выставе змешчана таксама карта-схема беларускіх адрасоў Пецярбурга, якая дазваляе адшукаць купалаўскія мясціны ў сучасным горадзе — гэта гатовы дапаможнік і план для літаратурнай экскурсіі. Дакументальны аповед выставы дапаўняюць карціны беларускіх мастакоў, сярод якіх партрэт Браніслава Эпімаха-Шыпілы пэндзлю Віктара Барабаншана і карціна Абрама Кроля “Янка Купала чытае Цётцы свае вершы”.

Спазірайцеся пабачыць — выстава “Душой я вольны чалавек” дзейнічае да 5 снежня.

Ці варта Трыенале быць клонам Салона?

Калі з невялікай разбежкай у часе адбываецца некалькі імпрэзаў, кожная з якіх прэтэндуе на статус падзеі года ў той ці іншай галіне, міжволі напрашваецца іх параўнанне. Так у жніўні праходзіў Рэспубліканскі конкурс “Трыенале маладых мастакоў”, а зараз адбываецца чарговы “Восеньскі салон з “Белгазпрамбанкам”. І першая, і другая імпрэзы насамрэч вельмі важныя падзеі ў сферы культуры. Можна, канешне ж, абмежавацца падзякай арганізатарам і Трыенале, і Салона за руплівасць, за неабыхавасць да лёсу маладых творцаў, і не лезці ў нетры аналітыкі і параўнанняў, якія камусьці могуць падацца некарэктнымі. Але па сутнасці гаворка ідзе не столькі пра дзве канкрэтныя выставы, а пра магчымыя перспектывы беларускага мастацтва: будзе яно развівацца праз дзяржаўную падтрымку, адштурхоўваючыся ад нацыянальнай ідэі і інтарэсаў шырокай грамады ці пойдзе рынкавым шляхам, арыентуючыся на не заўжды выхаваны густ пакупніка.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ /
Фота аўтара

Адраду зазначу, што абодва шляхі могуць стаць магістральнымі. Творчасць — справа глыбока асабістая, і кожны мастак сам ведае, што яму трэба, і на што ён здольны. Зрэшты, свабода, творчая ў тым ліку — нішто іншае, як магчымасць самому выбіраць сабе форму залежнасці. Наяўнасць ідэі, прывабнай для твораў — гэта, безумоўна, добра, але мець цывілізаваны мастацкі рынак таксама някепска. Карысна калі-нікалі ўзірацца ў неба і думаць пра вечнае, але не варта і забываць пра людзей наўкол з іхнімі штодзённымі патрэбамі. У нашым выпадку гаворка ідзе пра патрэбы эстэтычныя. Увогуле я за сінтэз і гармонію, але па жыцці звычайна атрымліваецца, што нешта дамінуе.

Зараз у мяне перад вачыма два каталогі. Аднаго з апошніх Салонаў і сёлетняй Трыенале. Каталог Трыенале — 80 старонак, Салона — 212, ды і папера лепшая. Прынамсі, больш дарагая. Я магу памыляцца, але маю ўражанне, што дызайнеру, які рабіў макет каталога Салона, у адрозненне ад ягонага калегі, занятага выданнем пра Трыенале, не было патрэбы заганыць

сваю фантазію ў рамках не надта багатага бюджэту. Гэта тое, што мне адразу кідаецца ў вочы. А вось якасць прадстаўленых работ у абодвух каталогах прыблізна аднолькавая. А часам і цалкам ідэнтычная.

Калі ж гаварыць пра сёлетнія імпрэзы, дык відаць, што і ў Трыенале, і ў Салоне бяруць удзел адны і тыя ж аўтары, нават з аднымі і тымі ж работамі. Хутчэй за ўсё рыхтаваліся мастакі менавіта да Восеньскага салона, а па дарозе ўлетку іх перахапіла Трыенале.

Маладзёжнае трыенале ладзілася ўпершыню, і, алпаведна, культурніцкая грамада ўспрымала яго як пілотны праект, даруючы арганізатарам пэўныя недапрацоўкі. Толькі ўвесну Нацыянальнаму гістарычнаму музею было афіцыйна даручана займацца Трыенале. Відаць, зыходзілі з таго, што сённяшні

дырэктар музея Павел Сапоцька раней кіраваў галерэяй “Універсітэт культуры”, якая якраз і спецыялізавалася на творчасці моладзі, — а значыць, знаходзіцца “ў тэме”. Пад заяўкі на ўдзел было адведзена тры месяцы, а непасрэдная работа над выставай заняла недзе месяцы два. Беручы да ўвагі маштаб падзеі, гэта вельмі малы тэрмін. Арганізатары былі вымушаны працаваць, што называецца, “з колаў”. Каб застрахавацца на выпадак, калі прадстаўленых на разгляд журы работ будзе замала, давялося звяртацца па дапамогу да мастацкіх навучальных устаноў. А найлепшае, што тыя маглі прапанаваць, гэта дыпломныя работы. Дарчы, менавіта яны ў значнай ступені выставы і выцягнулі...

Калі Саюзу мастакоў было прапанавана прадаставіць пад экспазіцыю Трыенале сталіч-

ны Палац мастацтва, на плошчачах якога творчае аб’яднанне ажыццяўляе сваю выставачную дзейнасць, старшыня Саюза Рыгор Сітніца быў у роспачы. Рэч у тым, што календар выстаў быў звярстаны яшчэ напрыканцы 2018 года, і ўплісчыцца туды не ўяўлялася магчымым. Але Беларускае саюза мастакоў пайшоў насустрач арганізатарам і выкрасліў з плана адну пазіцыю — камерцыйную выставу, ад якой меліся атрымаць прыбытак за арэнду плошчы.

Тое, што пры гэтым экстрыме выстава ўсё ж атрымалася, што да яе пачатку быў выдалзены каталог, што падзея абмяркоўвалася ў СМІ, заслуга ўсіх, хто меў да гэтага дачыненне. І кепскага слова ў іхні адрас я не скажу.

Восеньскі салон ладзіцца ўжо пяты раз. За час, што мінуў з

боты, створаныя ў апошнія тры гады. Такім чынам дзве гэтыя імпрэзы з’яўляюцца канкурэнтамі. Сітуацыя чымсьці нагадвае прымаўку пра двух мядзведзяў у адной бярозе. І лепшымі пазіцыямі тут валодае Салон, бо гэта не проста конкурс, але выстава-продаж. А гэта азначае, што нават калі твор і не будзе адзначаны журы, на яго можа пакласці вока грашавіты калекцыянер. Згаданая акалічнасць робіць прывабным у вачах творчай моладзі якраз Салон, а не Трыенале.

З прыведзенага вышэй відаць, што не варта арганізатарам Трыенале арыентавацца па Салон. Усё адно так, як ў “Белгазпрамбанка” не атрымаецца. Не тыя грошы, не той арганізацыйны патэнцыял. Ніша, на якую фактычна прэтэндуе Трыенале, ужо занятая. Справацца з бізнесоўцамі на іхнім жа полі абсалютна бесперспектыўна. Гэта трэба прымаць як факт. У далейшым выпадку, каб быць паспяховым, трэба быць іншым. Гэта найперш значыць — мець іншую канцэптуальную аснову. Тым часам, як Салон робіць добрую справу, фіксуючы сучасны стан наша-

Фрагменты “Восеньскага салона”.

2015 года, грунтоўна распрацаваны ягоны алгарытм. Ён, так бы мовіць, раскручаны. Няма патрэбы нагадваць пра яго мастакам і гледачам. Адзін Восеньскі салон закрываецца, і адразу пасля “разбору палётаў” пачынаецца падрыхтоўка да наступнага. Рыхтуюцца і арганізатары, і патэнцыяльныя ўдзельнікі.

Для Трыенале маладымі лічацца мастакі, не старэйшыя за 31 год, а вось для Салона мяжа маладосці пасунута да 40 гадоў. Гэта акалічнасць значна пашырае кола аўтараў, якія бяруць удзел у праекце. Ды і творчы досвед у іх большы, чым у тых, хто толькі-толькі скончыў мастацкую ВНУ. Адпаведна, большы выбар твораў. І вышэй іх якасць. У выніку экспазіцыя можа атрымацца цікавейшай.

І на Салоне, і на Трыенале могуць быць прадстаўлены ра-

га мастацтва ў адной з ягоных іпастасей (я б назваў яе іранічна-эпатажнай), Трыенале, на маю думку, магло б тое мастацтва накіроўваць у рэчышча нацыянальнай ідэі, доўгатэрміновых інтарэсаў шырокай грамады і фарміравання адметнай беларускай стылістыкі. Інакш кажучы, працаваць не на ўласную кішэнь, а на прэстыж дзяржавы. Гэта цяжка. Але хто казаў, што творчасць як такая і ўсё, што каля творчасці — гэта лёгка?

P.S. Не здзіўлюся, калі на сёлетнім Восеньскім салоне прыз глядацкіх сімптатый зноў атрымае Алесь Скарбагата. Бо яна якраз умее не толькі маляваць, але і думаць. На прэзентацыю грамадзе твораў такога класу, відаць, і мусіць арыентавацца ў перспектыве наша Трыенале маладых мастакоў.

Фота Міхаіла МАРЮК

Быў шчодры на песні, як сама Беларусь

Гэта навіна літаральна аглушыла, прыбіла да зямлі... Няма больш Алега Молчана — такога актыўнага, вірлівага, неспакойнага, шумнага, скурульэзнага і адказнага ў любові, нават самай маленькай справе. Нельга змірыцца з гэтай стратай, нельга павершыць. Горка і балюча, што Алег пайшоў у самым росквіце жыцця, у самы лепшы і плённы яго перыяд. Ганаруся дружбай з гэтым выбітным музыкантам, які шчыра абдараваў беларускую зямлю сваімі ўзнёслымі і натхнёнымі мелодыямі, ад якіх Беларусь стала яшчэ больш цудоўнай і прыгожай. Дзеля гэтага ён прыйшоў у Свет.

Ён быў прамым пераемнікам вялікага Мулявіна. У 1990-я гады ўсё лепшае з творчай спадчыны ансамбля “Песняры” нараджалася пры ўдзеле Алега Молчана і дзякуючы яго таленту. Нездарма ж Уладзімір Мулявін афіцыйна называў Молчана паўнамоцтвамі музыкальнага кіраўніка “Песняроў”. Ні тады, ні потым падобных прэцэдэнтаў у гісторыі знакамітага ансамбля ніколі не было. І падчас працы ў “Песнярах”, і ў наступныя гады, калі яго дзейнасць ужо не была звязана з ансамблем, Алег Молчан не дазваляў сабе расслабіцца і зніжаць тэмп, а ўпарта ішоў наперад. Ён быў моцнай творчай асобай, сапраўдным лідарам, які пракладаў новыя шляхі ў сучаснай музычнай прасторы. Яго дзейнасць была арыентаваная на дамінантай. Дзякуючы Алегу беларуская эстрадная музыка дасягнула небывалых вышыняў і ўзнялася на цалкам новы ўзровень.

Ён спышаўся жыць і ствараць. А мы, яго сябры, глядзелі на яго і радаліся. Ганарыліся яго поспехамі і талентам. А ў апошнія гады — моцна хваляваліся за яго здароўе. Разам са старшынёй Саюза кампазітараў Беларусі Аленай Атрашкевіч зрабілі ўсё, каб прыняць Алега Молчана ў гэту паважную арганізацыю, членам якой ён не быў па прычыне адсутнасці вышэйшай кампазітарскай адукацыі. Але Молчан заўсёды разрываў шаблоны! Афіцыйна ён не меў кансерватарскага дыплама, але па ўзроўні свайго кампазітарскага майстэрства пераўзыходзіў многіх сваіх дыпламаваных калег. Спецыяльна для яго было зроблена выключэнне, і 12 чэрвеня 2019 года члены праўлення аднагалосна прагаласавалі за прыняцце Алега Молчана ў Саюз кампазітараў.

Так супала, што менавіта ў гэты дзень стан здароўя Алега рэзка пагоршыўся, і ён трапіў у Барыяліны з дыягназам-прыгаворам, які не пакідаў яму шанцаў. Пра сваё членства ў Саюзе кампазітараў ён даведаўся ўжо на бальнічным ложку. Праз некалькі дзён Алена Атрашкевіч разам з калегамі паехала да яго, каб наведаць і ўручыць пасведчэнне. Алег быў вельмі задаволены і шчаслівы, наколькі гэта было магчыма ў яго стане. Мы паспелі. Мы зрабілі гэта для яго. З намі засталася яго адухоўленая і высокаталенавая музыка. А яго самыя велічныя творчыя гучыць памінальнай малітвай у памяць аб ім. Выдатным. Вялікім. Шчодрым на песні, як сама Беларусь.

Смуткуем...

Вольга БРЫЛОН, музыказнаўца

Я з маладосці захапляўся “Песнярамі”. У іх заўсёды былі выдатныя музыканты-клавішнікі — Гілевіч, Палівода, Эскін. Думаў: калі сыйдзе гэта плеяда, як жа будуць гучаць клавішныя пасля такога бязмежнага ўзроўню майстэрства? І вось з’явіўся Алег Молчан. Калі я пачаў яго іграць, то адразу зразумеў, што гэта музыкант найвышэйшай кваліфікацыі. Яму ўсё роўна, як іграць — па нотах ці без, па белых ці па чорных клавішах. Танальнасць для яго не мае значэння, бо ён можа іграць адразу ў любой, нягледзячы на колькасць дыязаў ці бемоляў. Ён бліскуча імправізаваў і мог любую імправізацыю перанесці на нотную паперу і расшыфраваць нотнымі знакамі. Гэта быў музыкант ад Бога.

Калі Алег стварыў свой песенны цыкл “Родныя песні” на вершы Янкі Купалы, то доўгі час не мог вызначыцца, якім чынам рэалізаваць гэты праект на сцэне. Я ведаю, што музыкантаўца Вольга Брылон настойліва яго ўгаворвала, каб ён зрабіў прэм’еру купалаўскага цыкла менавіта з аркестрам Жыновіча. А ён адказаў: “Не, я ж папсавік, а ў вас фальклорны аркестр”. Але ўсё ж праз пэўны час прыйшоў да нас з ідэяй зрабіць праграму з

Перш чым пазнаёміцца і пасябраваць, мы спачатку... пачулі адзін аднаго.

Так-так. Не ўбачылі — пачулі. Я праглядаў партытуру да аднаго са спектакляў у сваім кабінце і раптам пачуў фартэп’яныя пасажы, якія даносіліся з боку залы малой сцэны. “Цікава — падумаў я тады, — і хто ж гэта там яшчэ, акрамя мяне, у межах гэтага тэатра так прафесійна валодае інструментам?” Я падняўся на паверх вышэй, адчыніў дзверы на малую сцэну і ўбачыў за старэнкім тэатральным раялём... Алега Молчана. Мы прадставілі адзін аднаму і некалькіх адразу і лёгка перайшлі на “ты”. Так бывае, рэдка, але бывае, калі табе ўдаецца імгненна распазнаць роднаснаго табе душу. Я тут жа паспяшаўся растлумачыць Алегу прычыну маёй цікаўнасці, якая прымусіла мяне падняцца на сцэну, а ён засмяяўся і сказаў: “Аляксей, ты не паверыш, але хвіліну назад, пачуўшы здалёку гукі раяля, я падумаў: “Цікава, і хто ж гэта там яшчэ, акрамя мяне?”. Мы абодва зарагаталі ўголас, і стала раптам гранічна ясна - мы будзем сябраваць...

І мы сябравалі. І супрацоўнічалі. І заўсёды Алег заставаўся надзейным, добразычлівым і максіма-

Музыкант ад Бога

Фота з архіва Аляксандра Крамка

На рэпетыцыі. Алег Молчан з Аляксандрам Крамка і салістам аркестра Андрэем Коласавым.

15 песень на вершы Купалы разам з намі. Як сапраўдны музыкант Алег нарэшце вызначыў, што менавіта ў аркестры Жыновіча песні на вершы Янкі Купалы загучаць найбольш выразна. Калі я пачаў працаваць над аранжыроўкамі, мы з Алегам пастаянна сустракаліся, ён кансультаваў мяне па кожнай песні, прыязджаў да мяне дамоў, наігрываў музыку, даваў праслухоўваць уласныя аранжыроўкі. Жартаваў: “Дарагі Санечка, ты толькі зраб так, каб я пазнаў свае песні!” Я адразу адчуў, што ўсе творы з цыкла “Родныя песні” добра “лягучы” на наш аркестр. Далёка не адыходзіў ад молчанаўскіх першакрынніц і стараўся захоўваць усё яго ідэі. Дапісаў пэўныя кантрапункты, пералажыў іх на наш інструментарый.

Я ўпэўнены, што калі Алег папрацаваў бы крышачку з аркестрам Жыновіча і ўнікнуў у асабліваці яго гучання, то сам бы пудоўна саранжыраваў сваю музыку, бо ён усё хапаў на ляту. Выдатны музыкант! Алег не адпусціў мяне з працы да самай прэм’еры 30 сакавіка 2016 года, прыходзіў у філармонію на ўсе рэпетыцыі. Яму быў цікавы сам працэс. І ён быў вельмі задаволены вынікам. Ён упэўніўся, як прыгожа гучаць жывыя інструменты, як добра аркестр Жыновіча адлюстравваў вобразы яго песень. Песні Алега на вершы Купалы вельмі спадабаліся слухачам (ён называў гэту праграму “Малітва”, па назве самай галоўнай песні). Кампазіцыі Алега Молчана на вершы Купалы выконвалі на сцэне яго

сябры — вакальная група “Чысты голас”, “Песняры” Анатоль Кашапараў, Леанід Барткевіч, Уладзімір Ткачэнка, Валдзім Касенка, верная спадарожніца Ірына Відава, салісты нашага аркестра. Пасля прэм’еры “Малітвы” многія песні з гэтага цыкла засталіся ў рэпертуары нашых аркестравых вакалістаў і пастаянна выконваюцца ў канцэртах аркестра Жыновіча.

Алег быў рознабаковым музыкантам. І ён дакладна не “папсавік” як жартам называў сябе, бо пісаў у самых розных стылях і жанрах, нават духоўную музыку. А як ён адчуваў паэзію! Ні ў аднаго сучаснага прафесійнага кампазітара я не называў такіх бліскучых узораў увасаблення народнага тэкстаў, як у музыцы Молчана. Успомніце песні “Кума” і “Гусі”!

Алега бышчам вырвалі з майго жыцця. Гэта сын нашай беларускай зямлі. Яго песні ведае ўвесь народ. Заўсёды будзем памятаць цудоўнага чалавека, найталенавейшага кампазітара, музыканта, аранжыроўчыка, вясялага і разумнага суразмоўцу.

Аляксандр КРАМКО, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, дырыжор і аранжыроўчык Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя І. Жыновіча

Пра майго сябра...

Фота Міхаіла МАРЮК

Ірына Відава і Алег Молчан.

льня справядлівым чалавекам. Мяне неверагодна падкупляла яго зольнасць імгненна адгукання на пранову аказач дапамогі або падтрымку каму-небудзь, хто ў гэтым справядліва меў патрэбу, асабліва калі справа тычылася музычных праектаў або пытанні абароны аўтарскіх правоў. Ён шмат чаго ўмеў, як музыкант, кампазітар і прадзюсар. Вельмі пісьменна і паспяхова арганізоўваў працу па абароне аўтарскіх правоў ва ўсіх сферах творчай дзейнасці. У яго быў хвацкі музычны густ і неверагодная інтуіцыя на таленавітых людзей.

А яшчэ Алег умеў у кароткія тэрміны вызначыць галоўны кірунак у дасягненні пастаўленай

мэты, найперш вельмі ясна і зразумела пазначыўшы асноўныя контуры гэтай мэты.

Асобна хачу распавесці аб праекце, у якім Алег вельмі моцна падтрымаў мяне асабіста. Рэжысёр-пастаноўчык НАДТ імя Максіма Горкага, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь Валянціна Еранькова рыхтвала да пастаноўкі спектакля “Пясняр” (паволле п’есы Васіля Дранько-Майсюка), прысвечаны жыццю і творчасці Уладзіміра Мулявіна. Я быў прызначаны музычным афарміцелем спектакля. Праца, у прынцыпе, звычайная для дзейнага кампазітара, калі б не адно: зрабіць гэта трэба было, вообразна кажучы, “на вачах і на слы-

ху” ў музыкаў, якія многія гады тварылі побач і разам з вялікім Уладзімірам Мулявіным. Але хваляванне маё пайшло на спад пасля сустрэчы з Алегам. Сёння спектакль “Пясняр” — лаўрэат Спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеяч культуры і мастацтва (2016 г.) і IV Нацыянальнай тэатральнай прэміі ў намінацыі “найлепшая пастаноўка па творы беларускага аўтара” (2016 г.).

Але ніколі не забывалі павіншаваць адзін аднаго з важнымі для нас падзеямі ў асабістым жыцці, і заўсёды імгненна адказвалі на званкі, звароты і просьбы з любой нагоды. А гэта вельмі важна. Вельмі. Тыя нешматлікі, каму ўдалося навучыцца сябраваць па-сапраўднаму, і каму пашанцавала набыць сапраўдных сяброў, добра разумеюць, аб чым я.

Светлы чалавек, светлы, прамяністы музыкант сыйшоў ад нас... Гасподзь аднолькава любіць усіх, каго Ён стварыў. Але дазваляе мне думаць, што музыкаў Ён адорвае асабліва Любоўю, надзяляючы іх рэдкай здольнасцю адчайна любіць іншых людзей...

Царства табе нябёснае, мой сябар Алег. І дзякуй табе за Сяброўства.

Аляксей ЕРАНЬКОЎ, загадчык музычнай часткі НАДТ імя Максіма Горкага, кампазітар і выканаўца

Архіпелаг натхнення

Пайшоў з жыцця вядомы кампазітар Алег Молчан. А літаральна праз гадзіну, як да нас дайшла гэта звестка, на Рэспубліканскім конкурсе эстрадных выканаўцаў “Белазуўскі акар” у Жодзіна гучала адна з яго песень — “Астравы шчасця” на словы Аляксандра Лягчылава, якога таксама няма ўжо з намі, прычым больш за дзесяцігоддзе.

Творцам накіраваны такі лёс — жыць пасля смерці ў сваіх дзецішчах. Але ж як хочашца, каб іх жыццёвы шлях быў як мага больш працяглым — у тым ліку, дзесяці гадоў, каб яны паспелі стварыць яшчэ многа добрага і цікавага ў розных жанрах.

Кажу так яшчэ і таму, што пры ўсім бурлівым характары Алега, імкліваці з’яўлення ў яго ўсё новых ідэй і влізлым жаданні іх увасабляць, у яго засталася многа неўвасобленага — як і ў кожнага, п’этуна, творцы, хто сышоў нафта рана. Памятаю, як яшчэ даўным-даўно, на мяжы 1980 — 1990-х, ён з запалам дзівіўся думкамі пра будучую фальк-оперу. Нават напярэды фрагменты! Праз некаторы час я пашкавалася, як ідзе праца. Аказалася, яе дэвіз было адзінаццаты. Але ідэй усё так жа пульсавалі ў ягонай галаве, з’яўляліся ўсё новыя прымудкі. І шпосылі то так, то гэтак перашкаджала вярнуцца да пакататага, засесці за нотныя лісты і разгарнуць працу напоўніцу, не адцягваючы ўвагу ні на што іншае.

Але тым “іншым” былі і плённыя праца ў “Песнярах”, і шматлікія песні, сучасныя шыкты. Канешне, заўжды хочашца сумясціць, але на гэта таксама патрэбны час.

Алег ужо некалькі гадоў ведаў пра сваю цяжкую хваробу. Ды стараўся не абмяркоўваць гэту тэму, не “рэкламаваць” свае нягоды — наадварот, заставаўся ўсё такім жа аптымістам. Змагаўся за сваё выздаравленне. І сапраўды: пасля выпадковага лячэння хвароба на доўгі час адступіла. Але потым раптоўна “пачнулася” і ўжо не выпусціла з сваіх кішчорыў.

А перад смерцю аддаў свае нотныя матэрыялы старшынні Беларускага саюза кампазітараў Алене Атрашкевіч па яе просьбе для выдання зборніка. З Алегам быў менавіта той выпадак, калі ў галаве заўжды выражала куды больш, чым трапляла на паперу ці якія іншыя, як сёння прынята гаварыць, інфармацыйныя “носьбіты”. Сапраўды, творцы, якімі рухаюць усё новыя памкненні, фантазіі, якія лётаюць у сваім творчым паднябессі, не схільны станавіцца архіварыясамі.

Побач з кампазітарам была яго жонка — вядомая спявачка, аўтар многіх песенных тэкстаў Ірына Відава. Судовны тандэм, дзе кожны станаўся для другога і мажнейшым рухавіком, і лекамі ад стрэсу, якімі поўніцца сённяшні шоу-бізнэс.

А што ж тая опера? Калі задумацца і крыху збочыць з творча-біяграфіч-

Фота Ірыны Відавай

Адно з апошніх фота. Алег Молчан трымае ў руцэ пасведчанне члена Саюза кампазітараў Беларусі. Побач з ім — Алена Атрашкевіч, Віктар Кісцёна і Таццяна Якушава. Фота зроблена ў РНЦ акалогіі ў Бараўлянах. Чэрвень 2019 года.

нага гасцінцу на філасофскую сцяжку, опера ўсё ж была напісана. Толькі не нотамі-літарамі на паперы, а жыццёвымі паваротамі ў творчым лёсе. Дый атрымалася яна не фалькавай, а шляхецкай. Пра каханне. Пра жыццё. Пра Беларусь з яе “астравамі шчасця”...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Яго рука ў “Малітве”

Раніцай 26-га на экране смартфона ўбачыла высьвечанае: “Молчан”. Узрадалася, што тэлефануе Алегжык, як я заўсёды яго называла. Апошні раз мы размаўлялі з ім дзесяці ў сярэдзіне жыцця, ён тады яшчэ знаходзіў сілы жартаваць, маўляў, атабарыўся зноў у сваім “санаторыі” разам з Ірачкай. Санаторыем ён называў акаацэнтр у Бараўлянах. Але на гэты раз голас Алега я не пачула. Тэлефанавала Ірына Відава, яго каханая жонка і папчэніца, самы адданы чалавек на зямлі праз усё ягонае жыццё. “Сёння ў дзве гадзіны ночы не стала Алега... Мы — у Жэневе, у швейцарскай клініцы... Адыходзіў ён без болю...”

Страта для ўсёй нацыянальнай культуры невымерная, непапраўная, калі Музыкант, уганараваны Богам магутным талентам, сгае ў бездань Галактыкі назуўсёды. Урошце, ніякія словы не могуць вярнуць нам Алега, прафесіянала, які стварыў гімнічную музыку да купалавай “Малітвы”. Яна навечна проста “вырублена” ў сэрцах беларусаў, яе “ментальнасць” сутунная ментальнасці нацыі.

Але прывяду наконт слова “прафесіянал” думку самога Алега: “Малітва і Мулявін настолькі гарманічна зліліся адно з адным, што пазней многія лічылі: музыку да гэтай песні напісаў сам Мулявін <...> Урошце, я думаю, што сапраўдны прафесіяналізм кампазітара і заключаецца ў тым, каб напісаць такую песню, якая стала б адным цэлым з выканаўцам...” Гэта шпата з кнігі “Уладзімір Мулявін. Нота лёсу” (2004 год). Калі над ёй працавала, папрасіла Алега напісаць свае ўспаміны пра Песняра. У ягоным тэксце былі і тыя радкі. Пазней, у 2015-м, калі для выдавецтва “Мастацкай літаратуры” я рыхтвала новую кнігу, сама назва яе “Уладзімір Мулявін. “Сэрцам і думай...” выкрышталізавалася дзякуючы менавіта молчанаўскай “Малітве”. Для мяне адразу было зразумела, што на першых старонках кнігі павінен стаць выпісаны асабістай рукой Алега Молчана аўтарскі клавір. Каб на тым рукапісным нотным матэрыяле адбіліся энергетыка, думкі, дыханне аўтара.

Алег прынёс той “дыхаючы” клавір. А ў маёй памяці ў гэты дні смутку па нашым з Барысам Крэпкам шматмадовым шчырым і любімым сяброў бышчам завісла карцінка: рука Алега ўзнялася над “Малітвай”...

Людміла КРУШЫНСКАЯ

Пайсці, каб застацца

Мне вельмі хацелася б пагутарыць з Алегам цяпер, а не пісаць пра яго ў мінулым часе. Я нават не здагадваўся пра ягоную хваробу, бо заўсёды бачыў яго чалавекам, які насамрэч выпраменьваў святло, радасць, аптымізм. А яшчэ — зайздросную шчырасць, у якую пачынаў верыць ледзь не кожны, хто з ім сустракаўся і гутарыў. І калі ён без асаблівай сціпласці называў сябе выдатным музыкам, пладавітым кампазітарам, з ім можна было адразу пагаджацца нават тады, калі гэтыя словы ўспрымаліся як жарт.

Ён сапраўды быў выдатным музыкам, не такім, як многія іншыя саманазвананыя “геніі”, таму што ўласны талент Алега лёгка даказваў напісанай ім музыкай. Пры гэтым з ім можна было смела спрачацца, таму што ў такіх спрэчках Алег ніколі не апускаўся да зняваж, а даказваў свой пункт гледжання аргументавана і з веданнем справы.

Ён увайшоў у склад “Песняроў” у няпросты для калектыву час, калі цікаваць да яго з боку слухачоў прыкметна паменшала. Аднак Алег прынёс з сабой, уобразна кажучы, хваля свежага творчага паветра, адразу прапанаваўшы ў рэпертуар сумеснюю з паэтам Аляксандрам Лягчылавым праграму “Ave sole, альбо Слова Скарыны”. Шмат пазней ён казаў, што гэтая праграма — лепшае, што ён зрабіў для “Песня-

Фота Алены Ткачэнка

Павел Каранеўскі, Алег Молчан, Анатоль Кашапараў, Вольга Брылон перад аўтарскім канцэрта “Песня мая” на сцэне Маладзечненскага амфітэатра. Чэрвень 2015 года.

роў”. Але ж і апрача “Слова Скарыны” ён аддаў ансамблю яшчэ вельмі шмат — і як кампазітар, і як аранжыроўшчык, не кажучы ўжо пра свае навыкі як піяніста. Мяркуюць самі: аранжаванні песень з праграмы “Вянок” і некалькіх нумароў з праграмы “Казачка вольніца”, для якой ён таксама напісаў некалькі песень. А яшчэ ж былі (упэўнены — і будучы жыць!) такія запамінальныя творы, як “Маргарыта”, “Обманите меня”, “Дзве таполі”, “Кума”, “Хрыстос воскрес”. Алег лёгка знаходзіў агульную мову з паэтам — з класікамі паэзіі і з сучаснікамі. Аляксандр Лягчылаў, Алесь Ліпай, на вершы якога было напісана некалькі песень (як хоць бы “Карабель масі краіны”). Абодва пакінулі гэты свет раней за Алега. І калі б яны засталіся тут, нап’эўна з-пад рукі кампазітара з’явілася б яшчэ шмат твораў, якімі б яны разам ганарыліся...

Безумоўна, напісаная Алегам “Малітва” стала ягоным зорным хітом, хоць гэтая песня ў адрозненне ад таго,

што агульнапрынята называць хітамі, была катэгарычна іншай. Яна з’явілася, зноў жа, ў няпростыя для “Песняроў”, так і для самога Уладзіміра Мулявіна час. Мне так здаецца, што гэта была найбольш асабістая песня лідара “Песняроў” за ўвесь час існавання калектыву, таму што Мулявін “малуся” не толькі за “народ Беларусі”, але й за сябе самога. І я не магу ўявіць гэтую песню ў выкананні якога іншага спявака — настолькі яна неадлучная ад асобы Мулявіна!

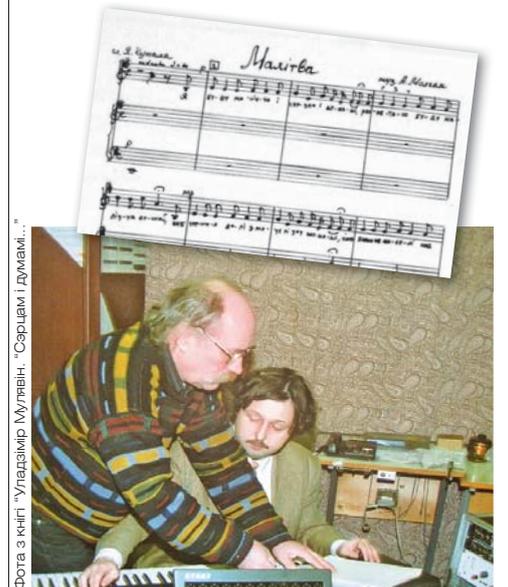
Наогул творчы тандэм Мулявін-Молчан быў бадай што найбольш зладжаным і пладавітым за ўсе гады існавання “Песняроў”. Яны працавалі разам з поўным, нават неверагодным узаемным даверам. Алег лёгка лавіў і разумеў ідэй Мулявіна і пісаў аранжыроўкі, якія гэтак жа лёгка прымаліся лідарам ансамбля.

Ды не толькі “Песняры” маглі ганарыцца супрацоўніцтвам з Алегам. Ён шчодро дзівіўся сваім талентам з многімі выканаўцамі: Інай

Афанасьевай, Валерыем Дайнекам, праграму на вершы Вялікіны Акалавай увасобіў у Дзяржаўным канцэртным аркестры, а харавую праграму “Я нясу вам дар” — з Дзяржаўнай харавой капэлай імя Рыгора Шырмы. У сярэдзіне 90-х ён стаў прадзюсарам і асабістым кампазітарам спявачкі Ірыны Відавай, для якой стварыў вялікі рэпертуар.

Ёсць такія творы, не выключачы і песеннага жанру, якія ўзвышаюцца па-над часам, па-над модай на тую ці іншую стылістыку. І такія ў даробку Алега Молчана ёсць. Колькі б не мінула гадоў, кожнае новае іх выкананне будзе імгненна асацыявацца з асобай аўтара музыкі, нават калі ягонае імя і не прагучыць у час канцэрта. Ды ў любым выпадку, хочашца верыць, імя Алега Молчана штогод будзе лунаць у паветры, бы тое во-весење лісьце ў той дзень, калі ён пайшоў у вечнасць...

Дзмітрый ПАДБЯРЭССКІ

Фота з кнігі “Уладзімір Мулявін. “Сэрцам і думай...”

З Уладзімірам Мулявіным...

Фота з архіва Аляксандра Краўко

... і Леанідан Баркевічам.

Незвычайная для канца кастрычніка цеплыня заканамерна змяняецца на халады. Але мерапрыемствам, што ладзяць супрацоўнікі сферы культуры Беларусі, гэтыя капрызы “нябеснай канцылярый” абсалютна не перашкаджаюць. Розных імпрэз, фестывалюў і святаў ва ўстановах культуры адбываецца столькі ж, як і ў летняе, самае багатае на творчыя мерапрыемствы, надвор’е. Менавіта пра гэта і сведчыць наш традыцыйны агляд рэдакцыйнай пошты.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

300 АМАТАРАЎ ТРАДЫЦЫЙ

26 кастрычніка ў Расонах адбылося абласное свята-конкурс “Вялікая вясельніца”, што сабрала каля 300 аматараў вясельных традыцый амаляў з усіх рэгіёнаў Віцебшчыны. Як піша нам Андрэй Струнчанка, намеснік дырэктара Віцебскага АМЦНТ, упершыню гэта свята прайшло ў 2010 годзе ў Дуброўна як агляд-конкурс аўтэнтычных фальклорных калектываў. З таго часу раз у два гады аматары фальклору збіраюцца ў розных кутках вобласці, каб захаваць аўтэнтычныя вясельныя спевы і абрады Віцебшчыны.

На гэты раз свята пачалося з конкурсу-прэзентацыі абрадавых страў вясельнага стала з 16 рэгіёнаў, што разгарнулася ў фая Расонскага раёнага Цэнтра культуры і народнай творчасці. Тут можна было пабачыць вясельны “рагаты” каравай з Дубровеншчыны, рыбны вясельны стол з Расоншчыны, стараверскі — з Шаркаўшчыны. Глыбоцкі раён прадставіў стравы, што былі на сталах ад сватання да вясельнага застолля... Лепшым у гэтым конкурсе журы прызнала народнае аматарскае аб’яднанне нацыянальнай кухні, фальклору і гульні “Расіа” Бігосаўскага СДК Верхнядзвінскага раёна.

Працягнулася мерапрыемства працягламу творчым праграм у намінацыі “Вясельныя спевы Віцебшчыны”, дзе змагаліся амаляў 20 фальклорных калектываў з тых раёнаў вобласці, якія прадставілі мясцовыя і адметныя вясельныя песні сваіх рэгіёнаў. Таксама былі і госці —

“Вялікая вясельніца” разам з “Аленай-Льняніцай”

ансамбль “Расыпуха” з горада Себеж (Расія) і мастацкі калектыв “Упітэ” Віляжскай краёвай думы з Латвіі. Званне лаўрэата I ступені конкурсу падзялілі паміж сабой народнае фальклорнае згуртаванне “Азерыца” Езяршчанскага ГПДК Гарадоцкага раёна і народны фальклорны калектыв “Мелуніца” Адзенскага СДК Лёзненскага раёна.

Таксама ў межах святочнай дзеі ўпершыню адбыўся конкурс-імпрэзавізацыя на лепшую сваіцу “Без мяне ажанілі”. Тут перамога засталася за народным фальклорным калектывам “Купалінка” Каўшалеўскага Дома фальклору Шаркаўшчынскага раёна.

Яшчэ адна навіна прыйшла да нас з **Ашмянскай** дзіцячай школы мастацтваў. Як піша нам намеснік дырэктара ўстановаў Таццяна Печкур, у новым навучальным годзе школа атрымала доўгачаканае прасторнае памяшканне: навучэнцы ўсіх аддзельных размяшчаліся ў камфортным чатырохпавярховку былога аграрна-эканамічнага каледжа. Юныя музыканты адразу пасля перезулу пачалі радаваць наставнікаў сваімі поспехамі. Так, на IV Міжнародным конкурсе мастацтваў “Крышталныя васілёк” у Мінску баяніст Ягор Кетрыс стаў лаўрэатам III ступені, а Валерыя Жукоўская была ўзнагароджана дыпламам I ступені.

ШЭСЦЬ КОНКУРСАЎ ДЛЯ АЛЕНАЎ

Днямі ў **Лідскім** раёне Гродзенскай вобласці адбыўся рэгіянальны конкурс “Алена-Льняніца”. Дзея прайшла пад дахам Ганчарскага Дома культуры (аграгарадок Ганчары Лідскага раёна) і сабрала ўдзельніц з Карэліцкага раёна, Воранава — тытул “Алена-дбайнасць”. Юзэфа Старасціна з Іўеўскага раёна была ўгаранавана тытулам “Алена-спрытнасць”, а Алена Руцінская з аграгарадка Ганчары Лідскага раёна — тытулам “Алена-гаспадыня”.

Канкурсанткі саборнічалі ажно ў 6 конкурсах! У выніку карону “Алены-Льняніцы” атрымала Дзяна Валошко з Бярозаўкі. Наталля Жук з Карэліцкага раёна займела тытул “Алена-прыязнасць”, а Антаніна Мілько з Воранава — тытул “Алена-дбайнасць”. Юзэфа Старасціна з Іўеўскага раёна была ўгаранавана тытулам “Алена-спрытнасць”, а Алена Руцінская з аграгарадка Ганчары Лідскага раёна — тытулам “Алена-гаспадыня”.

15 студзеня 2020 года **Шчучыцкаму** раёну споўніцца 80 гадоў. Але ўжо сёння многія бібліятэчныя ўстановы Шчучыцкай раённай бібліятэкі імя Цёткі ладзяць свае адметныя мерапрыемствы, прысвячаныя гэтай знамянальнай даче. Як піша нам загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу раённай “кніжніцы” Юлія Міхайлава, у Жалудокскай гарпальковай бібліятэцы прайшоў краязнаўчы круізі “Край свой родны абыду,

скарбы розныя знайду”. Разам з дзецьмі бібліятэкары ашукалі на карце выбітнасці, успомнілі знакамiтых людзей-выхадаў са Шчучышчыны.

— *А ў Астрынскай гарпальковай бібліятэцы прайшоў квест-поіку “Край Шчучыцкі, сэрцу дараі”, — піша Юлія Міхайлава. — Фая Гісторыя адправіла да ўдзельніц Гісторыка з лістом і першай падказкай. Яна напісала, што пачынаць вывучэнне гісторыі свайго краю трэба з памятак сваёй малой радзімы і прапанавала назваміца з гістарычнымі будынкамі гарадскога насёлка.*

Яшчэ адна навіна ад Андрэя Струнчанкі. Як піша намеснік дырэктара Віцебскага АМЦНТ, нядаўна ў аграгарадку Мазалава **Віцебскага** раёна адбылося свята беларускай нацыянальнай культуры “Тут заўсёды хлебам-соллю вітаюць”. Мерапрыемства адкрыла новы сезон сацыякультурнага праекта “Дыялог народаў і культур”, які рэалізуецца на базе мясцовага сельскага Дома культуры з 2014 года. Свята наведалі больш за трыццаць замежных студэнтаў з Кітая і Лівана, што навучаюцца ў ВНУ Віцебска.

25 кастрычніка ў **Бераславскай** раённай бібліятэцы імя В.М. Кавалеўскага адбылася прэзентацыя кнігі “Доўгія вярсты вайны”. Падчас мерапрыемства рэдактар-укладальнік кнігі Мі-

На здымках:

1 Падчас абраду “Зборы нявесты”.

2 20 гадоў

для народнага талуба “Традыцыя” — толькі пачатак жыцця.

3 Конкурс “Алена-Льняніца” ў Ганчарскім ДК.

4 Экскурсія па аграгарадку Мазалава для замежных студэнтаў.

калай Пацэнка падзяліўся з прысутнымі этапамі стварэння выдання, а Тамара Міхайлаўна Якімовіч расказала пра тое, што ёй давялося перажыць у гады ваеннага ліхалецця.

Да акцыі памяці “На славу агульняй Перамогі!”, прысвечанай 75-й гадавіне перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, далучыліся сёлета ў **Дзятлаўскім** раёне Гродзенскай вобласці. У сельскіх саветах раёна і горадзе Дзятлаве прайшлі мiгнiты памяці. Фіналам праекта стане закладка свяшчэннай зямлі, узятая з усіх памятных месцаў Беларусі, у крышце Храма-помніка ў гонар Усіх Святых у Мінску.

ВЯНКИ НА ЛЮБЫ ГУСТ

У выставачнай зале **Віцебскага** абласнога металычнага цэнтра народнай творчасці дзямі апырылася абласная выстава традыцыйных вясельных галаўных убораў, вянкуў і атрыбутаў “Вянок нявесты”. Як піша нам вядучы металыст установы Ала Лялькіна, падчас адкрыцця імпрэзы кіраўнік народнага фальклорнага калектыву “Глейна” Таццяна Раева і майстры Гарадоцкага Дома рамёстваў і фальклору прадставілі абрад “Зборы нявесты”. А майстар-клас па вырабе кветак для вясельнага вянка правяла Юлія Архава, майстар Глыбоцкага Дома рамёстваў.

— *На выставе можна ўбачыць традыцыйныя вясельныя галаўныя ўборы жыхароў Падзвіння, Падняроўя, Паазер’я ўсіх канфесій (праваслаўнай, каталіцкай, стараверскай, іўдзейскай) розных часоў, — адзначае аўтарка допісу. — Сярод экспанатаў —*

артэфакты канца XIX — пачатку XX стагоддзяў, а таксама рэканструаваныя рытуальныя прадметы, выкананыя майстрамі Віцебшчыны.

У калекцыях прадстаўлены вянкi нявест, каруны (насіліся першы год пасля вясельня), павязкі і вянкi дружак нявест, картузы жаніха і шафераў, хустачкі (насіліся на плячах жаніхам і дружкамі, шаферамі), букеты (насіліся на грудзi дружкімi, шаферамi), фотаздымкі ў рамках, а таксама атрыбуты вясельнага абраду, лячельныя кампазіцыі вясельнага сюжэта і шмат іншага.

I апошняе. 18 кастрычніка адзначаў свой 20-гадовы юбілей народны клуб нацыянальнай кухні, гульні і абраду “Традыцыя” Курапольскага СДК — філіяла Цэнтра культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна.

— *Сваю гісторыю клуб пачынае з 1999 года, а ўжо ў 2003-м годзе калектыву было прысуджана найменне “Народны”, — адзначае ў сваім лісце вядучы спецыяліст ЦКНТ Вольга Лойка. — Дыплом аб наданні ганаровага звання быў уручаны на VII Міжнародным фестывалі “Звіняць цымбалы і гармонік” яго таачаснаму кіраўніку Ганне Балаш.*

Удзельнікі клуба валодаюць сакрэтамі прыгатавання традыцыйных страў, вядуць актыўную работу па зборы мясцовых рэцэптаў, гульніў і абрадаў. За 20 гадоў клуб “Традыцыя” стаў адной з сапраўдных візіткаў Пастаўшчыны.

У гонар юбілею званне “Ганаровы член клуба”, падзякі, а таксама памятнаыя сувеніры атрымалі старэйшыя удзельніцы калектыву, ветэраны культуры — Геранна Пітроўна Танапа, Ганна Арсеньёўна Балаш і Людміла Яўгенаўна Чатовіч. Актыўным удзельнікам таксама былі ўручаны памятныя дыпламы. А калі надыйшоў час для юбілейнага торта, то ганаровае права вынесці яго было прадстаўлена юным удзельніцам калектыву Паліне Балаш і Святлане Грэска. Так што, як бачна, у клуба сёння расце дастойная змена. I гэта, канечне, не можа не радаваць.

200-гадовую борць у гэтым гарадскім пасёлку бачыць мне так і не давялося. Да майго прыбыцця ў Лельчыцы яна, наколькі я зразумеў, стаяла ля ўваходу ў мясцовы краязнаўчы музей. Але, мабыць, даведаўшыся пра слабасць карэспандэнта “К” да мёду і ўсяго таго, што з ім спалучана, супрацоўнікі ўстановы на ўсялякі выпадак артэфакт прыбралі? Жарт. Яго проста рыхтуюць да пераезду ў іншае месца — у музейную залу, якая павінна адкрыцца да канца года і ў якой будзе прадстаўлена бортніцтва. Ну а што такое старажытны промысел для краю, дзе я нядаўна пабываў, ведае і Віні-Пух. У краіне ж нашай элемент нематэрыяльнай спадчыны “Лясное бортніцтва Палесся” наогул мае статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Аднак мой сённяшні аповед толькі ў невялікай ступені тычыцца пчол...

Алег КЛІМАЎ, Мінск — гарадскі пасёлак Лельчыцы Гомельскай вобласці — Мінск / Фота аўтара

найжэйшыя гады супрацьстаяння з фашызмам, і час, калі войскі Савецкага Саюза знаходзіліся ў Афганістане. Многае з таго, што некаторыя з іх мне распавядалі, я — у сілу сваёго юнацтва — прапускала міма вушэй, усваяючы толькі паэзію, што іх вуснамі са мной размаўляла сама гісторыя.

МУФЕЛЬНУЮ ПЕЧ БЫ...

У Раённым доме рамёстваў функцыянуюць гурткі салямагліянення і бісераліянення, а таксама два гурткі разьбы па дрэве — настолькі шмат жадаючых асвойваць гэта рамяство.

выя вынікі таксама можна ўзяць дадому.

— Сумаваць падростаючаму пакаленню не даеце, — раблю я выснову.

— Дакладна, не даем! — усміхаецца Дыяна Сельвіч. — І мы самі — супрацоўнікі ўстановы — не сумеем. Я ж сваю працоўную дзейнасць пачынала як мастак, а некалькі гадоў таму на адной з выстаў сустрэлася са знаёмым, які прапавалі ў Доме рамёстваў. Яны і пусцілі мяне ўгаворваць перайсці ў яго. І ўгаварылі. З таго часу я ні разу не пашкавала, што так паступіла. Тут сапраўды вельмі цікава, тут насычанае, сапраўднае творчае жыццё.

канні. Хочацца стварыць гурток ткацтва. І ганчарнага рамяства, але муфельная печ дорага каштуе. А была б яна, я б сама паехала на курсы і навучылася ганчарнай справе!

А пакуль тут вучацца плесці лапці — іх выраб у РДР у момант майго знаходжання ў ім яшчэ не асвоілі.

— Тут працуюць людзі не абы якія, не выпадковыя, не дачаснікі, — узрадаваная Дыяна Алегаўна. — Для іх, як і для мяне, тое, чым мы займаемся, — адна з вызначальных рэчаў у жыцці. А яе трэба пра жыць — у нашым выпадку — многае ўмеючы, каб паспрабаваць навучыць гэтак рознаму іншым.

відавочна сціпла сябе паводзіць, запэўніваючы, што папросту мог бы займацца і чымсьці іншым — грузіць, цягаць, будаваць. Ён сапраўды будзе — прыгажосць, зноў усяляючы ў дрэва жыццё. Яго скульптуры ўпрыгожваюць не толькі Лельчыцы. Аляксандр добра вядомы ў краіне і як разьбяр абразоў. Пакліканне, як ні круці.

Каментарый Аляксандра ШАЎЧЭНКА:

— Калі не браць у разлік рамесніцтва, то я нават уношу ўклад у культурнае жыццё Лельчыц, бо спяваю ў хоры. Ну і бачу, што, скажам, людзі ў раённы Цэнтр культуры і народнай творчасці ходзяць — і ў гурткі, і на канцэрты. Гэта папулярнае ў нас месца — у моладзі, у дзяцей сярэдняга і старэйшага пакалення. Ёсць, для каго спяваць. А гэты песьня часам падказваюць мне назвы для маіх работ па

Пакліканне, як ні круці!

Правільныя людзі ў Лельчыцах. Ды пчолы

Краязнаўчы музей хутка абновіцца.

АСАБЛІВЫЯ ПАЧУЦЦІ

Зайшоўшы ў Лельчыцкі раённы краязнаўчы музей, я апынуўся нібы ў нейкай далёкай трапічнай дзяржаве. Справа ў тым, што тут праходзіла выстава экзатычных жывёл “Джунглі за шклом”. Приватную калекцыю, прадстаўленую адным з жыхароў Віцебска — ён па адукацыі біёлаг, склалі чарапахі, змеі, жабы, велізарныя слімакі з прусамі і нават кайман!

— Здзівілі, — я ацаніў убачанае.

— А мы якраз і стараемся ўразіць сваіх наведвальнікаў чым-небудзь цікавым, — кажа навуковы супрацоўнік гэтай установы Таццяна Мазур. — І выставы арганізуюць не толькі на сваёй базе, але і вывозячы іх на розныя мерапрыемствы, што праходзяць у Лельчыцах. Рэгулярна мяняюцца экспанатамі з краязнаўчымі музеямі Турава, Ельска, Калінкавічаў, Мазыра... Таму жыхары Лельчыц да нас дарогу не забываюць, прыходзячы сюды зноў і зноў.

Да іх паслуг — аглядныя і індывідуальныя экскурсіі, лекцыі на разнастайныя тэмы, урокі гісторыі, майстар-класы — у асноўным па вырабе лялек-аб'ярэтаў. Пратапталі свежы

ў музей і іншаземцы — напрыклад, з Украіны, Расіі, Польшчы, Ізраіля, Казахстана, Германіі. Натуральна, замежным гасцям у абавязковым парадку паказваюць усё, што ва ўстанове звязана з бортніцтвам. А як я ўжо напісаў вышэй, яшчэ ў гэтым годзе плануецца “запусціць” залу, якая мае дачыненне да гэтага промыслу.

— Задум наогул хапае, — дзеліцца Таццяна Віктараўна. — Так, з'явіцца зала, цалкам аддзеленая нематэрыяльным гісторыка-культурным каштоўнасцям. У музеі быў ткацкі станок, але нам паабяцалі падарыць іншы — таксама старадаўні: такім чынам, і на ім мы гатовыя праводзіць майстар-класы. Пераняны акрануць знешні выгляд будынка — пафарбуюць яго фасад, будуць яшчэ ўсталяваныя новыя вокны.

Падчас экспрэс-экскурсіі, якую для мяне правяла спадарыня Мазур, асабліваю ўвагу яна надала залам, прысвечаным воінам-інтэрнацыяналістам і Вялікай Айчыннай вайне.

— Чаму я адчуваю асаблівыя пачуцці, знаходзячыся ў гэтых пакоях? — пытаецца яна. — І таму, што паспела пагутарыць ды маю зносіны і з людзьмі, на чыю долю выпалі

Дыяна Сельвіч.

Аляксандр Шаўчэнка.

Таццяна Мазур.

Джунглі за шклом.

Ёсць аб'яднанне і для дарослых — гэты клуб па інтарэсах, які наведваюць людзі розных прафесій. Тыя фарміраванні бясплатныя.

Усё, што дзяўчынкі і хлапчужкі вырабляюць, яны бяруць сабе або пакідаюць у РДР, а на продаж, прымаючы заказы ад жыхароў Лельчыц, уладальніцаў бліжэйшых аградыдзібаў на розныя работы, працуюць майстры-метадысты — тым самым выконваючы план платных паслуг. Грошы зарабляюцца і з дапамогай арганізаваных усялякіх мерапрыемстваў: да прыкладу, падчас конкурсу “Спіры-арт” дзеці малявалі карціны, выкарыстоўваючы балончыкі з фарбамі, а пры правядзенні квеста ў лесе выконвалі заданні, звязаныя з жывёльным і раслінным светам. Для школьнікаў ва ўстанове праходзяць экскурсіі, майстар-класы — іх рэча-

У РДР Дыяна Алегаўна з 2012-га года, прычым з ходу на пасадзе дырэктара. Тады ён размяшчаўся не ў цэнтры Лельчыц, як цяпер, і каб дабрацца да яго, трэба было жаданне. Да таго ж, ранейшы будынак знаходзіўся ў стане, бліжэй да аварыйнага. Сітуацыю вырашылі кардынальна — у 2013-м Дом рамёстваў пераехаў бліжэй да райвыканкама.

— Глобальных праблем з таго часу ў дзейнасці Дома не ўзнікла, — сцвярджае спадарыня Сельвіч. — Калі ж памарыць... Хацелася б мець сваю выстаўную залу, каб у ёй можна было экспанавашь столькі нашых вырабаў, колькі мы жадалі. Каб маглі спакойна запрашаць з іншых населеных пунктаў рамеснікаў з іх работамі, не перажываючы, а ці змесціцца ўсё ў памяш-

У Доме рамёстваў сумаваць нікому не даюць.

Рэцэнзента культуры гарадскога пасёлка я таксама сустраў у РДР, дзе ён праводзіць для дзяцей заняткі, навукаючы іх прамудрасціям разьбы па дрэве. У дзень майго знаёмства з Аляксандрам Шаўчэнкам у пакоі азартна прапавалі два дзесяці. “Бывае, што і да дзесяці чалавек прыходзіць”, — паведамляе майстар-метадыст.

Хлапчукамі сваімі Аляксандр Уладзіміравіч задоланы, але, праўда, і крытыкуе: маўляў, тыя хочучы, каб у іх усё хутка-хутка атрымлівалася. “Вучу іх, што ва ўсялякай працы патрэбна паслядоўнасць, — распавядае ён. — Спачатку робім тое, потым другое, потым трэцяе і так далей. І толькі тады ўсё выйдзе якасна, прыгожа і будзе жыць доўга”.

Кажучы ж пра сваё пакліканне, спадар Шаўчэнка

дрэве. Што нашай культуры не хапае? Не задумваўся над гэтым. Па-мойму, усё тут нармальна. А ў выпадку чаго — зробім, пабудуем, былі б мэта, жаданне, запят.

Увогуле, я абавязкова вярнуся ў Лельчыцы, — пакаштаваць тутэйшых мёду з журавінамі, пільнай агледзець абноўлены краязнаўчы музей, узяць урок у майстра з дому рамёстваў — па-хуткаму, каб было, што ў Мінск прывезці, і каб пахваліцца перад роднымі новым талентам, які раптам адкрыўся ўва мне. Глянуўшы мне гэты гарадскі пасёлак — з яго ціхімі вуліцамі і вельмі людзьмі, з устаноўмі культуры, у якіх жыццё менавіта цячэ, а не застыла балотнай дрыгвой. Прыеду, чакайце, палешуці!

Побытавя танцы могуць “жыць” не толькі на сцэне, а і на сапраўдных вечарынах, якія праходзілі ў беларускіх клубах яшчэ ў 1970-х. Танцы гэты сацыяльныя, не патрабуюць вялікага майстэрства і сталяга партнёра, даюць магчымасць перазнаёміцца з вялікай колькасцю людзей. Фігурныя Лявоніха і Лысы, нефігурныя полькі, вальсы, факстроты, што даюць прастору для імпрывізацыі... Як гэта ўсё ўлічваецца ў сучаснае жыццё? Прапануем агляд шэрага вясёлых танцавальных імпрэз, якія прайшлі па ўсёй Беларусі.

Капэла “На таку” грае ў Плябані.

“Колісьнія” на танцах у Міханавічах.

НОЧ ТАНЦАЎ ПАД ГАРОДНЯЙ

Улетку Капэла гарадзенскіх дворыкаў ладзіць вечарыны проста ў цэнтры горада, а ўвосень запрашае сяброў на цэлую ноч. 19 — 20 кастрычніка прайшла ўжо трэцяя гарадзенская Ноч танцаў. Сёлета танцораў прытуліла аграсядзіба “Гэлена” ў вёсцы Казіміроўка Гарадзенскага раёна. Прыехалі больш за 100 гасцей, каля 50 музыкантаў і майстроў па вырабе музычных інструментаў з усёй Беларусі і (дзякуй бязьліваму рэжыму!) суседніх краін.

Мерапрыемства адкрыла экскурсія па Гародні. Бліжэй да вечара на аграсядзібе прайшоў кірмаш майстроў музычных інструментаў. А сёмай вечара пачаліся танцы. Акрамя гаспадароў, Капэлы гарадзенскіх дворыкаў, гралі капэлы “На таку” і “Колісьнія” (Мінск, Беларусь), Капэла Нівінскіх і Капка Франка (Польшча), Віска (Лавія), От-туда (Расія). Прыкладна з трэцяй гадзіны ночы сцэна працавала па прынятым вольнага мікрафона. У розных закутках сядзібы збіраліся музыканты на джэм-сэйшны. Вольная сцэна падчас імпрэзы і джэм-пляцоўкі — гэта магчымасць для малых музыкантаў паспрабаваць сябе. Старэйшым музыкам таксама можа быць цікава сабрацца незвычайным складам. Стомленныя танцоры, прыхапіўшы дыванкі і спальнікі, клаліся спаць у сядзібных пакоях на падлозе. Самая няўрымсліва раззішліся каля дзявятай ранку.

Ноч танцаў прайшла без падтрымкі дзяржавы і спонсараў. Вядома, арэнда сядзібы каштуе дорага і, падавалася б, чаму не дамовіцца пра памішканне ў якім сельскім Доме культуры. Аднак, фармат мерапрыемства для дзяржаўнай установы можа быць нязвыклым. Галоўны арганізатар імпрэзы Андрэй Бароўскі агучвае і іншыя праблемы: “Нам вельмі істотна, каб захоўвалася нефармальнае атмасфера. Не хацелася б на Ночы танцаў слухаць афіцыйныя прамовы, а без гэтага, бадай, складана абыйсціся, калі памяшканне дзяржаўнае”.

Арганізатары Ночы танцаў зацікаўлены ў супрацоўніцтве з майстрамі

Танцавальныя вандройнікі

Закрыццё танцавальнага сезона — 2019 у мінскім Верхнім горадзе.

Ноч танцаў пад Гародняй.

музычным інструментаў і капэламі, якія працуюць пры афіцыйных установах культуры. Праўда, ёсць нюансы. Андрэй Бароўскі тлумачыць: “На першую Ноч танцаў да нас прыязджала капэла з ракаўскага Дома фальклору. Гэта той рэзкі выпадак, калі музыканты адразу “ў тэме”. Калі капэла пачне ляціць сцэнічна-потную музыку на пайтары — дзве хвіліны, то гэта зусім не для танца. Музыка для танцаў — гэта паразуменне з танцорамі. Пачынаеш, глядзіш, як рэагуюць, разварушваеш іх патроху, пасля на сёмай — дзясятнай хвіліне можаш і прыпычы. Сцэнічна-потную капэлы не разумеюць, як можна на тую самую мелодыю 50 разоў пайтараць, і каб не выглядала аднолькава. Традыцыйныя танцы — гэта імпрывізацыя на пэ-

ным узроўні. А музыка для традыцыйных танцаў — лічэ большая імпрывізацыя, таму што трэба, каб і музыканты адзін аднога адчувалі, і трымалі ўвагу танцораў”.

НА ВІЛЕНСКИМ ШЛЯХУ Ў ПЛЯБАНЫ

Удзельніца маладзечанскага этнаграфічнага клуба “Кола” Вольга Трубач працуе металыстам па фальклору ў Цэнтралізаванай клубнай сістэме Маладзечанскага раёна. Дзякуючы ёй неафіцыйныя маладзевыя ініцыятывы знаходзяць падтрымку ў афіцыйных установах культуры. Улетку вулічныя танцы адбываліся на пляцоўцы ля Мінскага абласнога краязнаўчага музея, у чэрвені ўдзельнікі зладжанай клубам “Кола” этнагра-

фічнай экспедыцыі збіраліся ў будынку Цэнтралізаванай клубнай сістэмы, а 27 кастрычніка танцоры завіталі ў Цэнтр традыцыйнай культуры і побыту вёскі Плябань. Адметнае само месца: недалёка ад касцёла (цяпер царква Успення Найсвяцейшай Багародзіцы), поруч з могілкамі паўстанцаў 1863 года, у пабудове, дзе месцілася плябань, потым школа. На імпрэзе гралі мінскія музыканты Аляксандар Крукоўскі, Таццяна Магафонава і Ганна Клімашэўская.

У Плябані працавала фотавыстава са здымкамі з той самай летняй этнаграфічнай экспедыцыі. 3 чэрвеня выстава экспануецца ўжо чацверты раз. Да таго яна выстаўлялася каля будынка Цэнтралізаванай клубнай сістэмы, у абласным драмтэатры,

на маладзечанскай вуліцы стрыт-фуду. Вольга Трубач тлумачыць: “Вырашылі зрабіць танцавальную вечарыну ў Плябані, бо хочацца чагосьці новага. Вялікі плюс, што тут драўляная падлога, на ёй fajна танчыць. У кожным месцы — свая атмасфера. Да таго ж, сюды зручна дабірацца: і з Маладзечна, і з Мінска: электрычкі, маршрутка. Я так сабе ўяўляю: нядзеля, хочацца кудысьці паехаць. І вось пара, ці кампанія сяброў плануе маршрут. Аб’язджае славуці Маладзечанскага раёна, Ракуцішчына тут побач, напрыклад. Згадваюць, што ў Плябані нейкія танцы — чаго б не завітаць? Заадно і мясцовасць паглядзець.

На першую вечарыну сабралася каля 20 танцораў. Спадзяюся, наступным разам далучацца мясцовыя жыхары. Цяпер толькі дзве бабулі зазірнулі ненадоўга, але, зразумейшы, што гэта не канцэрт, сышлі. Кажуць, пабачылі абвестку ў газеце “Мінская праўда”.

ЗНОЎ У КРУПСКИМ

Пра тое, як мінская танцорка Антаніна Малама пасялілася ў пасёлку Крупскі і запрарашала туды на вечарыны сяброў з усёй Беларусі, мы пісалі ў № 43 за 2015 год, № 4 за 2016 год, № 12 за 2017 год. Прайшло шэсць імпрэз, але ў верасні 2016 года чамусьці ўсё спынілася. І вось праз тры гады танцы ў Крупскім вяртаюцца! Першая вечарына прайшла 26 кастрычніка. Туды прыехала каля 20 танцораў з Мінска, Барысава. Завіталі таксама ўдзельніцы фальклорнага калектыву з вёскі Перасады пад Крупамі, Сяргей Выварка, кіраўнік танцавальнага ансамбля “Верабейкі”, адмыслова прыехаў з Любані, каб даць майстар-клас. Гралі мінскія гарманісты Уладзімір Ганчароў і Мікола Кашкан, а таксама дырэктарка Крупскай школы мастацтваў Надзея Дзенісенка. Работнікі культуры запусцілі танцораў у клуб і далей ніяк не ўплывалі на ход вечарыны. Гасцямі яны засталіся задаволеныя і запрарашалі прыязджаць яшчэ, раз на месяц.

Антаніна Малама кажа: “Як усім усё спадабалася, будзем ладзіць лічэ імпрэзы. Не хочацца разлічваць толькі на мінскіх музыкантаў, іх для вечарын па ўсёй Беларусі не хопіць. Спадзяюся, нас і далей падтрымае Надзея Дзенісенка, будзе прыязджаць капэла “Жыдовачка” з Барысава. У Крупскім дзейнічае самадзейны калектыв “Ратраном”: хлопцы-самавукі сляваюць хіты 1970-х пад электрытары. Можна, яны заікавацца. Ёсць у нас яшчэ жаночы гурт “Крупчанка”. Дарчы, абодва калектывы ў свой час заснавала Надзея Дзенісенка”.

Нягледзячы на складанасці дасуду (электрычка са сталіцы ідзе больш за дзве гадзіны, на хуткасныя лініі складана набыць квіток) вечарыны ў Крупскім маюць сваю аўдыторыю. З Мінска сюды пацягваюцца навучэнцы танцавальнай школы з гурта “Мілавіца” пры адным з цэнтраў пазашкольнай працы сталіцы. З Барысава прыязджаюць удзельнікі суполкі “Барысаўская мыза”. Збіраюцца таксама мясцовыя краязнаўцы.

ЯК ЖА БЕЗ СТАЛІЦЫ

Усё лета па нядзелях праходзяць танцы ў мінскім Верхнім горадзе. На зіму танцоры перабіраюцца ў мінскія клубы, а часам наведваюць дзяржаўныя ўстановы культуры. Апошнія паўру галоў раз на два тыдні праходзяць вечарыны ў Міханавічах, да таго — у Ракаве. У гэтым сезоне вымалёўваецца прывабная перспектыва: амаль кожны выхадны — танцы на выездзе: два разы на месяц у Міханавічах, па разе ў Плябані і Крупскім. Супрацоўніцтва з калектывамі і асобнымі музыкантамі, якія граюць танцы, арганізатары заўжды радзія. Для работнікаў культуры далучэнне да такіх вечарын — магчымасць пераняць вопыт ды набрацца новых ідэй. Таму — усё на танцы!

Алена ЛЯШКЕВІЧ, супрацоўніца Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі
Фота аўтара

XVIII Рэспубліканскі конкурс эстрадных выканаўцаў “Белазайскі акорд”, што днямі прайшоў у Жодзіна, адсвяткаваў сваё “паўналецце” дадатковым вітком крэатыву: знайшоў новых сяброў, змяніў знешні “прыкід” — і зрабіў усё гэта весела, быццам на “хі-хі, ха-ха”, але з папраўдзе дарослымі сэнсамі. Як такое ўдалося?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пачнём з таго, што “Белазайскі акорд” — конкурс незвычайны. Найбуйнейшае ў краіне прадпрыемства ўжо колькі гадоў запар ладзіць не чарговае карпаратыўнае спаборніцтва, а пошук і падтрымку эстрадных спеўных талентаў па ўсёй краіне. Сёлета “БелАЗ” пачаў рабіць гэта не толькі ўласнымі сіламі і з дапамогай прафсаюзаў, а ў поўным сэнсе калегіяльна, знайшоўшы паразуменне з гарадскімі ўладамі, прыцягнуўшы шматлікіх спонсараў. Партнёрамі выступілі некалькі нашых прадпрыемстваў і ўстаноў. Генеральным партнёрам — увогуле стала адна з буйных расійскіх кампаній, а яе прадстаўнік прыехаў на сам конкурс, зацікаўлены сімбіёзам мастацтва з экранікай.

Член журы, старшыня Беларускага саюза кампазітараў Алена Атрашкевіч неаднаразова адзначала такую жодзінскую рысу, як шчодрасць і гасціннасць. Сапраўды, у свеце развіцця сусветнай конкурснай індустрыі ў сферы эстрады. Падобныя конкурсы, асабліва ў замежжы, суправаджаюцца немалымі ўступнымі ўзносамі на старце і выдачай папярочных дыпламаў на фінішы. Дый падчас спаборніцтваў канкурсанты самі аплочваюць сваё жыццё і харчаванне. А “Белазайскі акорд” не патрабуе ад канкурсантаў нічога, акрамя мастацкіх вынікаў, забяспечвае для гэтага ўсе ўмовы. І ўзнагароджвае пераможцаў зусім не сціпымі каштоўнымі прызамі — тут і “наварочаныя” смартфоны, і нэтбукі, тэлевізары, іншая электроніка.

Пры гэтым праводзіцца добры папярэдні адбор — не па географічным прычыпе, каб ад кожнага рэгіёна была аднолькавая колькасць прадстаўнікоў, а па ўласна мастацкіх перавагах, дзе ўлічваецца не адно галас, але і рэпертуар.

Конкурс прыцягвае ўвагу да беларускіх песень, прычым не да вузкага іх кола, што вандруе з аднаго паказу на другі, а да ўсё новых найменш

“Белазайскі акорд”: рэбрэндынг

і імёнаў аўтараў. І штогод па выніках складання конкурсных праграм выдае кампакт-диск з запісамі менавіта беларускамоўнай часткі конкурсу, бо другая песня ў выкананні канкурсанта можа быць акой заўгодна — па ўласным выбары.

Да таго ж, беларускія песні выконваюцца ў суправаджэнні аркестра. Некалькі разоў запрашалі Прэзідэнцкі аркестр Беларусі, апошняй ж два гады на сцэне Палаца культуры “БелАЗ” валадарыць Узорна-паказальны аркестр Узброеных Сіл Беларусі на чале з мастацкім кіраўніком Яўгенам Доўжыкам. Таму, лічыце, гэта яшчэ і ўдвая патрыятычнае выхаванне. Што ж да ўласна музычнага складніка, дык гэты калектыў вельмі адказна паставіўся да працы з канкурсантамі. Аранжыроўкі былі зроблены, як выказаўся адзін з членаў журы, вельмі карэктныя (лададзім: тактоўныя, ашчадныя для маладых галасоў). Дый падчас выступлення трэба было бачыць, з

Гран-пры конкурсу заваявала студэнтка БДУКіМа Ангеліна Васілеўская.

Пры ўсёй такой сур’ёзнасці намераў сёлета конкурс набыў небывалы запал, відовішчасць, смела рушыў у бок прыцягальнага для шырокай публікі шоу, не перайшоўшы мяжы добрага густу і асаблівай інтэлігентнасці. Гэтыя дзве сферы — сапраўднага мастацтва і забаўляльнага шоу — часцяком знаходзяцца на розных палосах. А тут

членаў журы і арганізатараў. Вось дзе было сапраўднае свята музыкі!

Сваё духовае мінулае ўгадаў дырэктар Палаца культуры “БелАЗ”, кіраўнік пастаноўчай групы конкурсу Генадзь Смольскі. Love story ў яго выкананні на трубе атрымалася не сціпана-рамантычнай, а перацяжымым і нават упэўненым чаканнай. Узяўшы з яго

барытона, уласцівы выпускніку Мінскага каледжа мастацтваў, першакурсніку нашай Акадэміі музыкі Антону Карчэўскаму, прыцягнуў не толькі журы, але і шырокую публіку. У выніку хлопец стаў уладальнікам першай прэміі і прызга глядацкіх сімпатый. Другую прэмію атрымала Апалярына Каваленка з Магілёва, трэцюю і вялізны букет

Дыпламанты і лаўрэаты “Белазайскага акорда”.

якой амаль башкоўскай цеплынёй дырыжор ставіўся да кожнага саліста, падтрымліваў эмацыйна і ўласна музыка, нават калі тэарэтыкі, і практыкі — усе тыя, хто можа даць карысныя парады, правесці майстар-клас, дапамагчы ў далейшым развіцці: Віктар Бабарыкін (старшыня), Алег Елісеенкаў, Леанід Шырын, Алег Хаменка, рэжысёр Уладзіслава Аршоўскай, якая кіруе Маладзёжным тэатрам эстрады (дарэчы, там літаральна напярэдні праводзіўся ўласны кастынг).

яны з’яўдзіліся, утварыўшы, так бы мовіць, “разумнае шоу”.

На чатырох святлодыёдных экранах з’яўляліся не толькі дасланыя канкурсантамі візітоўкі і буйныя планы выступленняў, але і выштальцёны відэакантэнт, створаны да той ці іншай песні і адбудаваны ў адпаведнасці з яе драматургіяй, зместам, сэнсавымі адценнямі (мастак — Алена Штурма). Ну проста сусветныя кліпы! Шкада, што ўсё гэта не здымаецца тэлебачаннем і не ідзе ў эфір. Калісьці, памятаю, гэта тлумачылі адсутнасцю добрай “карцінкі”. Але цяпер конкурс стаў папраўдзе відэашоў! Заключны відэашоў! Заключны канцэрт, як ніколі, напоўніўшы гульнёвымі момантамі, імпрывізацыяй, нечаканымі сюрыпрызамі, жывым музыцыраваннем

прыклад, старшыня журы таксама ўхапіў у аркестрантаў трамбон і правёў на ім мудрагелістае сола, а потым пераклучыўся на дырыжываванне. Невыпадкова вядучая Ларыса Грыбалёва і назвала гэта ў добрым сэнсе слова музычнай вахцаналіяй.

А што ж канкурсанты? Іх агульны ўзровень быў сёлета высокім, але цалкам гатовых артыстаў, на жаль, не аказалася: у кожнага наперадзе — шмат работы па далейшым удасканаленні. Гран-пры заваявала студэнтка БДУКіМа Ангеліна Васілеўская з адметнай джазавай манерай. Ды на заключным канцэрце ў яе выкананні раптам з’явілася некая развіццёнасць — магчыма, ад хвалявання. Прыгожы акадэмічны бас з некаторым адценнем

ад спонсараў (ну проста “мільён чырвоных ружаў”) — Карына Рамыш з Жодзіна. Гэта спявачка была ледзь не адзінай, адкаго літаральна выпраменьвалася пазітыўная энергетыка, бо дзвючына не “змагалася” з апошнімі сіламі, а шчыра дарыла слухачам сваю любоў — да іх і да музыкі. Спецыяльнымі прызамі былі ўзнагароджаны Вольга Крамлёва з Табольска, якая вучыцца ў Мінскім каледжы мастацтваў, Міла Старарусява з Оршы, Ніколь Фургал з Віцебска, Мікіта Адамчук з Баранавічаў.

Я наўмысна не называю тут намінацыі, бо яны не заўсёды былі слушнымі. Журы неадначасна аказалася ў сітуацыі, калі хацелася адзначыць касоўскае ў удзельніцкае нейкую выканальніцкую

рысу — а дыпламы загады “прапісаны” іншымі фармулёўкамі: “За сцэнічнае абаянне”, “За любоў да роднай песні” і гэтак далей. Пэўна, надалей арганізатарам лепей пазбягаць такой канкрэтыкі, вызначаючы толькі самую колькасць прызоеў: іх назвы журы прядумае самастойна, сыходзячы з творчых індывідуальнасцей канкурсантаў.

Пераможцам слухачка галасавання, што паводле традыцыі ішло напярэдадні жодзінскага спаборніцтва на радыёстанцыі “Мінская хваля”, стаў мінчук Дзмітрый Чыжык, назбіраўшы 1759 галасоў. Дыпламам “За лепшую песню конкурсу” быў адзначаны таксама народны артыст Беларусі, знаны кампазітар Валерыя Івановіч.

Усяго два балы не хапіла дзюжурніцы згадаў Ліліяне Камоцкай, каб патрапіць у спіс адзначаных. На заключным канцэрте яна ператварыла сваё “Відзьму” (“Відзьмарку”) літаральна ў сцэну з мюзікла-трылера, выклікаўшы авацыі. А ў час конкурсных паслухоўванняў — проста пракрычала, дый толькі.

Сёлетні “Белазайскі акорд” даў падставу разважаць не толькі пра ўзровень удзельнікаў, але і пра ролю гэтага конкурсу ў развіцці агульнай музычнай культуры горада. Пра прынесены конкурс плён сведчыць добры густ слухачоў, схільных, як высветлілася, да перагнавававакалу. А яшчэ — выдатная спеўная падрыхтоўка тых жодзінцаў, якія выходзілі на сцэну. Маю на ўвазе не толькі згаданую лаўрэатку Карыну Рамыш, але і ансамбль “Новы дзень” Палаца культуры “БелАЗ”. За некалькі гадоў, як я ўпершыню пачула гэты калектыў, ён вельмі вырас.

У горадзе — усяго адна Дзіцячая музычная школа мастацтваў. Няма ні адпаведных каледжаў, дзе рыхтаваліся б мясцовыя кадры, ні шырока развітай мастацкай інфраструктуры, уласцівай тым жа абласным цэнтрам. Але горад літаральна дыхае эстэтыкай прыгажосці і душэўнай утульнасці. І немалая роля ў гэтым належыць, у тым ліку, конкурсу, які акумулюе вакол сябе адметную мастацкую аўру.

К
Фота прадастаўлены арганізатарамі конкурсу

Таямніцы роду Рэйтанаў

(Заканчэнне.
Пачатак у №№ 42 — 43)

УСКОННАЯ СЕНСАЦЫЯ

Як мы ўжо пісалі, пасля шлюбу Дамінік і Тарэза Рэйтанаў настала аселі ў Грушаўцы. Дамінік займаўся гаспадарча-палітычнымі справамі — як сям'я, так і ўсяго ВКЛ. А Тарэза спраўна вяла хатнюю гаспадарку. З кожным годам дэбярэе Рэйтанаў павялічваўся. Расла і сям'я. Агулам за шаснаццаць гадоў шлюбу Тарэза нарадзіла дзесяць дзетак. Восем з іх дасягнулі панаўлення і пакінулі пэўны след у беларускай гісторыі (гэта тычыцца не толькі такой культурнай асобы, як Тадэвуш Рэйтан). Двое — Барбара (1746) і Піліп Станіслаў-Костка (1756) — памёрлі ў дзяцінстве.

На жаль, ненадоўга перажыла апошняе сваё дзіця і маці. Улетку 1760 года Тарэза з Валадковічаў Рэйтан сышла ў лепшы свет. Яна моцна хварэла, ды і несправядлівае смяротнае пакаранне яе малодшага брата Міхала (пра гэтую драму мы ўжо пісалі) паводле прысуду Галоўнага Трыбунала ВКЛ таксама даўся ў знак. Пахавалі яе, верагодна, блізу сядзібы ў Грушаўцы. І вось вам яшчэ адзін дэтэктыв.

У 1930 годзе ў Другой Рэчы Паспалітай з'явіўся Камітэт пошукаў астанкаў Тадэвуша Рэйтана, створаны з ляхавіцкай шляхты. А колькі апошні здавён лічыўся "польскім нацыянальным героем", яго маглі — дзякуючы несутымнай увазе газетчыкаў — шукаць і на ўсёй краіне. І такая пільная ўвага грамадскасці не магла не абумовіць становачы вынік экспедыцыі. Парэшткі знайшлі. Аднак у справаздачы антрапалага Казіміра Стальтвы, які быў запрошаны правесці агляд знойдзенага, было напісана: "шкілет жаночага цела складу, даўжынёй 161 см."

Тым не меней, звязаныя на грамадскую кан'юнктуру, навуковец не наважыўся заявіць, што гэта зусім не астанкі Тадэвуша Рэйтана. Прэса паведамляла пра сенсацыйнае, выклікаўшы ўсплёск патрыятычных настроў. Хаця, міркуючы па ўсім, да нашага героя знойдзены тады парэшткі маюць (калі маюць) толькі ўскоснае дачыненне.

ПАЧЭСНЫ ХАЎРУС

Адна з малодшых сястрычак Тадэвуша з прыгожым імем Марта-Марыяна нарадзілася ў 1751 годзе. Вось як аб тым сведчыць выяўлены мной метрычны запіс:

"30 ліпеня 1751 года я, Тамаш Шкутніцкі, вікарый Ляхавіцкага касцёла, ахрысціў дзіця на ім'я Марту Мар'яну, дачку найяснейшых паноў Дамініка і Тарэзы з Валадковічаў Рэйтанаў, стражнікаў Наваградскага ваяводства, законных сужэнцаў. Хрысція: найяснейшы вельможны пан Тадэвуш Рэйтан, стражнік Наваградскага ваяводства, і вельможная Людвіка Вайніловічова, падшанікаўна Антонія Вайніковіча, старастава Рухаўскай".

Я тут наўмысна выдзеліў толькі тыя прозвішчы, якія ведае бадай кожны — каб паказаць "кола сяброў" роду Рэйтанаў. Вайніловічы, Сапегі, Ваньковічы... Як бачна, апошняя фамілія была з Рэйтанаў і асабліва блізкіх стасунках. Абумоўлена гэта не проста прыязнасцю, але і сваяцтвам, якое ідзе праз магутны менскі род Валадковічаў. А тое, што на хрост сабраўся такі пачэсны хаўрус, лішні раз сведчыць: мала каму вядомы род выселі (1739 год) ў Наваградскім ваяводстве Дамінік Рэйтан неўзабаве стаў там важным гульцом. Пікам яго кар'еры з'яўляецца 1767 год, калі ён атрымае высокі ўрад наваградскага падкаморыя. Ныводзін з ягоных сыноў не возьме планку вышэй.

Зрэшты, як я прыгадваў у папярэднім частцы, хросным старэйшым брата Мар'яны Міхала быў сам віленскі ваявода Міхал Радзівіл разам з Юстынай Рудутоўскай, жонкай наваградскага праскага судзі Антона. І праз нейкі час лёсы родаў перакрываўліся зноў. Справа ў тым, што адзін з сыноў Антона і Юстыны пабраўся шлюбам з нашай гераніей — Мартай-Марыянай. Адбылося тое 19 лютага 1775 года.

Мне ўдалося даведацца некаторыя падрабязнасці таго святочнага дня і нават спіс гасцей. Вядома, у іх ліку былі і браты нявесты — апрача Тадэвуша, які пасля смерці бацькі ў 1769 годзе стаў галавой сям'і. Што, зрэшты, і нядзізна: акурат у гэты самы час найвядомейшы з Рэйтанаў

знаходзіўся ў Варшаве, назіраючы за ганебным соймам, які рукамі зраднакаў з ліку паслоў, сенатараў і міністраў зацвердзіў першы падзел Рэчы Паспалітай Абедзвюх Нацый. І вярнуўся Тадэвуш у Грушаўку толькі праз некалькі месяцаў пасля выселля.

Неўзабаве ў маладой сям'і адна за адной з'явіліся дзве дзюўчынікі — Юстына і Караліна.

Важна падкрэсліць, што іх бацькам быў менавіта Яўхім Рудутоўскі. Гэта не маё адкрыццё. Але часам сцвярджаецца, што ім быў не Яўхім, але Ян-Хрыстам.

Генрык Жавускі. Мастак — Леанард Страшэнскі. 1850 год.

Метрыка шлюбу Яўхіма і Марыяны Рудутоўскіх.

Каб канчаткова развеяць усё сумневы, я адшукаў судовыя акты, якія няўмольна сведчаць — Ян тут ні пры чым!

Але і сумневы небеспастаўныя: пасля заўчаснай смерці роднага брата Ян-Хрыстам з жонкай узяў плямённік пад апеку. А іх маці неўзабаве зноў выйшла замуж — за Язэпа Сяляву.

ВЫКРАДАННЕ НЯВЕСТЫ

Калі Юстыне споўнілася дзесяць гадоў, яе далёкі сваяк Адам Жавускі, здзейсніў, у пэўным сэнсе, дыверсію. Ён вывез гэтак дзіця і... ажаныўся з ёю. Дзюўчынка была прыгожая, а да таго ж, мела добры пасаг — як адзіна спадчыніца замознага падкаморыя (яе сястрычка Караліна да таго часу ўжо памерла). Магчыма, гэта і было матывам. Вось як пра гэты выпадак напісаў у 1846 годзе ў сваім першым літаратурным творы "Паперы Пана Амброзія" плямённік Тадэвуша Рэйтана Станіслаў: "Адам Жавускі старэйшы брат Севярына, на выяжэнні падкамаранкі Рудутоўскай

з Рэйтанаўны народжанай, якая год не больш як дзесяць мела, і на жаніцбе на тым дзіцяці, пакінуў Літву..."

Што ж, і мы пакінем гэты неверагодны сюжэт без каментарыяў — для літаратурных яго інтэрпрэтацый. Упоўнены, у майстроў пярэяны атрымаюцца куды лепшымі, чым у занудлівага архівіста. Я ж хашеў бы зараз засяродзіць увагу чытача на гісторыю роду Жавускіх герба Крыўла. Балазе, яна даўняя і архіікавая.

Упершыню род згаданы ў 1541 годзе ў Паляшчы, калі яно яшчэ было ў ВКЛ.

Вацлаў Жавускі (эмір "Залатая Барада"). Мастак — Казімір Жван. 1825 год.

Палац Рудутоўскіх. 2019 год.

З гэтага роду адзін за адным выдзілі высокі ўраднікі (пераважна ў Польшчы, хоць часам трапілі і на пасалы ў ВКЛ) і не апошнія вайсковыя. Але іх не кожны яго прадстаўнік быў яшчэ і пісьменнікам. Не толькі архівы, але нават "Гуль" ведае пра іх шмат!

Адзін з прадстаўнікоў роду, Севярын, ажаныўся з роднай сястрой беззвычайнага Каралія Станіслава Радзівіла "Пане Казанку". Сярод іх нашчадкаў увагу прыцягвае каларытная постаць Вацлава-Севярына, які "далёка адшліў" ад родных пенаў. Патрапіўшы пад чару "усходназнаўства", ён атрымаў мяно "Эмір Залатая Барада". І, як кажучы, бедунімам, у якіх ён быў эмірам і шэйхам, лічыўся за паўбога. Згінуў без следу падчас паўстання 1830-1831 годзе. У якім браў чынны ўдзел.

Сам жа Радзівіл Пане Казанку, у сваю чаргу, другім шлюбам (першая жонка ад яго збегла) пабраўся з да-

чкою Вацлава — Каралінай Жавускай.

Бацька ўжо згаданага намі выкрадальніка нявесты — Адама — Станіслаў Фердынанд меў таксама і дачку Францішку, якая стала жонкай Хрыстастома Рудутоўскага, уласніка мястэчка Сноў. Менавіта іх палац, які захавалі і красуе да гэтага часу, нядаўна выстаўлены Нясвіжскім райвыканкамам на продаж. Так што кожны можа паспытаць сваю удачу і атрымаць ва ўласнасць адзін з самых шыкоўных на Беларусі класіцыстычных ансамбляў, у якім гасяваў апошні

Герб роду Жавускіх.

Дарэчы, Сапліцы — рэальны шляхецкі род, які вядомы на Наваградчыне з XVII стагоддзя. Прычым Міцкевічы не раз жорстка з ім канфліктавалі, пра што нам ужо даводзілася пісаць у "К". Тым не менш, менавіта "Пан Тадэвуш" зрабіў Міцкевіча мегапапулярным, культурным пэнтам.

Меў свае рахункі з Генрыкам Жавускім і ягоны дварадны дзядзька — таксама пісьменнік Станіслаў Рэйтан, пра што я ўжо таксама пісаў у "К". Замярыўся яны толькі перад тым, як адыйці ў вечнасць. І на гэтым кола дзіўных літаратурных звязяў не сканчаецца.

ЛІТАРАТУРНЫЯ СУПЛЁТЫ

Не так даўно беларускую грамадскасць на хвіліну ўскалыхнула навіна — выпадковым чынам на нейкім падворку ва ўкраінскім мястэчку Чуднава была знойдзена чыгунная пліта выбітнага беларускага пісьменніка з Польшчы. У біяграфіі Яна Баршчэўскага ёсць згадка, што апошняе некалькі гадоў ён цешыўся са свабоднага і спакойнага жыцця ў маентку Жавускіх, куды патрапіў з запрашэння Генрыка Жавускага, і якім валодала Юстына, ягоная маці. Там, дарэчы, і памёр. У гэтыя самыя часы бываў там і Напалеон Орда, які паклаў у свой альбом прынамсі адзін малюнак тых мясцінаў.

Лёс знаходкі раз-пораз выклікае вірлівыя спірэчкі ў сацыяльных сетках. Узнікаюць пытанні, чаму так мала ўвагі надаецца пошукам магільнага пісьменніка. І сапраўды, складаецца ўражанне, што толькі літаратары ды экскурсаводы робяць у гэтым напрамку нейкія рухі: адны з цікавасці, другія з інтарэсу. Вядома, варта, каб да гэтага падключыліся і дзяржаўныя інстытуты.

...І нават на гэтым яшчэ не ўсё. Менавіта дзякуючы малодшай сястры нашага нацыянальнага героя Тадэвуша Рэйтана Марце-Марыяне на свет з'явілася некалькі іншых неверагодна цікавых асобаў — кваліфікаваная агентэса спецслужбаў і, па сумяшчальніцтве, муза Міцкевіча і Пушкіна Караліна Сабанская і Эвельсунья Байка на паперу, то магчыма, талент Генрыка, як пісьменніка не раскрыўся б зусім. Ды што там казаш, калі сам Міцкевіч, зачараваны духам староай Літвы-Беларусі і натхніўшыся на сваю паэму "Пан Тадэвуш", увёў туды як аднаго з герояў Сапліці!

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст

Фота Эміцера ЮРКЕВІЧА

(Праця. Пачатак у № 43.)

У Маскве і Петраградзе бальшавікі нацыяналізавалі ўласнасць расійскіх кінапрадпрыемстваў, тэхнічна абсталяванне французскіх і амерыканскіх кінафірм. У Беларусі нацыяналізаваць не было чаго. Адпаведна, і кінавытворчасці не было адкуль узяцца. Але... У 1926-м годзе ў Прылуках каля былога палаца графа Чапскага не раз збіраўся натоўп. Што ж там дзеілася?

Здымачная група фільма "Лясная быль" каля сядзібы Гутэн-Чапскіх у Прылуках.

Кінатэатр "Культура" ў Мінску.

яшчэ большай таямніцай з'яўлялася яго сапраўднае прозвішча: Аза Эльсан. А тое, што паходзіць гэты яўрэй з Расіі — і, вядома, з "мяжы аселасці" — не афішавалася ўвогуле. Дый мала каго цікавіла.

Гуку ў кіно СССР яшчэ няма! Першы савецкі гукавы фільм "Гуцёўка ў жыццё" выйдзе толькі ў 1931-м.

Але ўжо 10 лістапада 1930-га ў "Белдзяржкіно" албыўся паказ эксперыментальнай стужкі Юрыя Тарыча "Пераварот". Пяць гукавых сюжэтаў: прамова Старшыні Саўнаркама, дэкламацыя паэмы, канцэрт, хроніка, палітычны шарж. Але, пэўна, гэта быў такі смелы крок наперад (прычым без удзелу маскоўскіх гуканжынераў), што далей за эксперымент справа не рушыла. Дый стужка не захавалася.

У краіне ішло суперніцтва вынаходнікаў, і таму ў пачатковых цітрах фільмаў удакладнялася: "Гук запісаны па сістэме Тагера" ці "Гук запісаны па сістэме Шорына". Анік не зполелі рашыцца, якую ж абраць? Восем і зашлі.

У карцінах "Белдзяржкіно" пасля эксперыментальнага "Пераварота" гук з'явіцца яшчэ паазней: у 33-м. А пакуль тут выпускаюць ніямыя чорна-белыя карціны.

САБЛІН З ШАБЛЯЙ

У палацы гучыць музыка, там нябачанае дасюль асяляліўнае асвятленне...

Праз вялікія вокны відаць шыкоўна ўбраных дам, паноў у кунтушах і фраках, вайскоўцаў пры шаблях і ў канфедэратках...

Гаспадары вярнуліся? Але ж палац даўно нацыяналізаваны!

Насамрэч гэта здымалася сцена балю для першага беларускага фільма "Лясная быль", які ў 27-м выйдзе на экраны.

Пастаноўшчык Юрый Тарыч, аўтар сцэнарыя — Міхась Чарот. Тэма — нядаўня барацьба з белапалакамі.

Рэцэнзенты папикалі: бляск балю, шляхецкі побыт і перыпетыі кахання засланілі нудлівы падпольны пасяджэнні і лясны побыт партызан.

Заўважце: ужо з першай стужкі студыя бярэ арыентацыю на тэму, якая ў будучым вызначыць неафіцыйную, але дакладную яе назву: "Партызан-фільм".

Што тут цікава: у фінале пасля перамогі партызан на экране з'яўляюцца рэальныя гістарычныя асобы — тагачасныя кіраўнікі рэспублікі Кнорын, Адамовіч і Чарвякоў. Але пасля таго, як іх рэпрэсавалі, гэтыя сцэны з фільма выразілі.

Захавалася фота: Чарвякоў са здымачнай групай. Але і яго потым зарэтушавалі.

І яшчэ: у ролі ад'ютанта польскага генерала мы бачым будучага класіка беларускага кіно, майго кінанастаўніка Уладзіміра Уладзіміравіча Корш-Сабліна. Каму ж, як не яму, былому ваяру-кавалерысту слаўтай 1-й Конарміі (аб чым я дазнаюся пад Вільняй у верасні 1957-га падчас здымак фільма "Чырвонае лісце"), — было ўвешна махаць шабляй і гвіздаць шпорами?

У Тарыча ў "Лясной былі" асістэнтам, акрамя Корша, быў Іван Пыр'еў — таксама ў будучым класік савецкага кіно.

Прэм'ера карціны адбылася ў Мінску 26 снежня 1926 года ў кінатэатры "Культура". Будынак на пачатку стагоддзя ўзяў яўрэйскае абшчына як ха-

Чалавек з канала Грыбаедава

Да 95-годдзя
беларускага кіно

ральною синагогу. Цяпер там Горкаўскі тэатр.

Лёс фільма склаўся драматычна: сцэнарыст Міхась Чарот, у мінулым член антыпольскага камітэта паўстання і да канца дзён — бальшавік ды таленавіты пісьменнік, быў расстраляны як удзельнік нацыянал-фашыскай арганізацыі.

"Лясную быль" знялі з экрану і выкраслілі з гісторыі.

ГАЛІВУДСКІЯ ШТАМПЫ

Маладая студыя "Белдзяржкіно" на канале Грыбаедава нарошчвае вытворчасць: у 1927 годзе выпушчана ўжо чатыры фільмы.

Адзін з іх — спрэчная, але ўсё ж перамога беларускага кіно пачатковага перыяду: "Кастусь Каліноўскі", сцэнарыст і рэжысёр Уладзімір Гардзін.

У галоўнай ролі кіраўніка антыцарскага паўстання 1863 года — піцерац з "Алексаўдрынкі" Мікалай Сіманаў, будучы экранны "Пётр Першы". Побач з ім — Зоф'я Магарыл. Барыс Ліванаў, Генадзь Мічурын... З апошнім я пазнаёмлюся праз 30 гадоў на здымках "Чырвонага лісця", дзе ён будзе граць пракурора.

Занятая ў фільме і нашы беларусы з БДТ-1: Фларыян Ждановіч (кесндз), Уладзімір Уладзімірскі (казак-есаул), Барыс Платонаў (малады цыган).

Зноў у рэцэнзіях гучыць папрокі: стваральнікі ўпываюцца паказам шляхецкіх балюў, сцэны пагоні нагадваюць штампцы з амерыканскіх вестэрнаў, старамоднасць рэжысуры... Так, пасля "Браняносца "Пацёмкіна" Эйзенштэйна, які выйшаў двума гадамі раней, глядач ужо прывыкнуў да напружанага тэмпу апаведу і расшыфроўвання кінаметафар. Яго ўражвае нечаканна змест, што ўнікае ад стыкоўкі планаў, ён чакае яркавых вобразаў...

У цітрах зноў і зноў мільгае запамінальнае дваіное прозвішча арыстакратычнага акцёра і супрацоўніка рэжысёрскіх груп: Корш-Саблін. Пакуль на другіх пазіцыях.

Але ў наступнае дзесяцігоддзе менавіта Корш, нека абшшоўшы астатніх, хутка стане лідарам беларускага кіно і створыць лепшыя фільмы 30-х на студыі, якой будзе кіраваць шмат-шмат гадоў — да скону сваіх дзён.

"ТОЛЬКІ ВАХЦЁР"

Паколькі студыя ў Ленінградзе ўсё ж беларуская, то апэратары-хранікёры здымаюць сюжэты ў Беларусі. Восем што можна адшукаць у сховах кінаархіва ў Дзяржынску:

"Тэатр БДТ-1, насярджэнне, транспарат "Прывітанне дэлегатам 7-га Усебеларускага з'езда Саветаў!" На сцэне ў прэзідыуме Старшыні Саўнаркама БССР Аляксандр Чар-

вякоў, камандарм Міхал Тухачэўскі.

Памежная чыгуначная станцыя Неарэлае, у вакне вагона — Максім Горкі, які вяртаецца ў СССР.

Мінск, дамок 1-га з'езда РСДРП, — ён яшчэ на сапраўдныя месцы, на плошчы.

Футбольны матч.

Прабег Самарскай кавалерыйскай дывізіі "Мінск — Барысаў", танкі.

Асушэнне балот.

Будуўніцтва Дома Ураду.

Адкрыццё шклозавода ў 1932 годзе, кіраўнік БССР Галадзед.

Праезд па Мінску "ўсесаюзнага староства" Калініна.

Афішы беларускіх фільмаў 20—30-х гадоў.

Вытворчай базы ў нас па-ранейшаму няма, а таму кожны адзняты метр кінастужкі возыць на апрацоўку і тыражаванне ў Ленінград.

Усё гэта неяк задавальняла, дый проста звыкліся. Размяшчэнне студыі ў палатара трысячак кіламетраў ад Беларусі лічылася часовым і быццам вымушаным, пакуль...

Пакуль не пацухае жахлівы вокрык Масквы!

Але да гэтага яшчэ пройдуць пяць гадоў, на працягу якіх "Белдзяржкіно" не раз блісне выдатнымі карцінамі! Студыя вышае на ўсесаюзны экран ужо па шэсць фільмаў штогод. Рэжысёрамі былі Яфім Дзіган, Восіп Фрэліх, Міхал Авербах, Марк Данской, Рыгор Рашаль, Аляксандр Файншмер, Міхал Вернер, Уладзімір Вайнштот, Лазар Анцы,

Бено Шрэйбер, Іосіф Бахар, Барыс Шпілс, Рашэль Мільман...

ПУЦЁЎКА ДЛЯ ГУКУ

Спробы пісаць музыку, нават аркестраву, пад падзеі на экране ўжо рабіліся ў эпоху "нямога кіно". Але трымаць у кожным кінатэатры аркестр было фінансавана накладна і арганізацыйна складана. Ды "трапляць" яму трэба дакладна ў кожны кадр на кожным сеансе фільма.

Кіно прагнула тэхнічнай рэвалюцыі.

І яна адбылася.

У 1927 годзе свет узварушаны вынаходніцтвам, якое шмат якіх акцёраў зрабіла нязначнымі (узгадайце старадаўні французскі фільм "Артыст" з Дзюжардэнам) — а яшчэ большую іх колькасць знакамітымі.

У кіно прыйшоў гук. А разам з ім і новая прафесія: гукааператар.

Першы цалкам гукавы фільм стварылі прасунутыя амерыканцы: "Спявак джаза". Музыка агульна стала прыкметай так званай "эпохі джаза". Каб дагалзіць шматлікай "чорнай" аўдыторыі і мець годны пракат, галоўны герой — "спявак" — чарнаскуры. Паводле тэатра, імя артыста — Эл Джолсан. Студыя "Уорнэр Бразэрс" пільна ахоўвала сваю таямніцу. Насамрэч, гэта быў малавядомы белы акцёр, зарымараваны цёмным тонам. І

"У агні народжаная".

СТАРТАВАЯ ПЛЯЦОЎКА

Што прыкметна, у цітрах фільмаў даваеннага перыяду мы не раз бачым прозвішчы рэжысёраў, якія свае кінабіяграфіі адлічваюць ад гэтых працаў.

Гэта Яфім Дзіган (фільмы "Суд павінен працягвацца", "Жанчына"), Аляксандр Файншмер ("Шчасце", "Парунік Кіж", "Гатэль "Савой", "Балтыйшы"), Уладзімір Вайнштот ("Рубікон", "Ураган", "Слава свету"). Маладыя і энергійныя, яны стваралі фільмы, якія вывелі нашу нованароджаную студыю на ўзровень "Масфільма", "Ленфільма", Студыі імя Горкага.

Мабыць, найбольш прыкметная стужка таго перыяду — "У агні народжаная" (1929 год) пра станаўленне Савецкай Беларусі. Канешне, яшчэ "нямая", канешне, пад пільна, пад імправізацыі тагера.

Гэта першая самастойная пастаноўка Корш-Сабліна. З яе пачынае ён адлік сваёй кінабіяграфіі.

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр
Фота з архіва аўтара і з Сеціва

Працяг — у наступных нумарах "К".

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".
- Выставы:
- Міжнародны выставачны праект "Надзя. Да 115-годдзя з дня нараджэння Надзеі Хадасевіч" — да 24 лістапада.
- Выстава "Аман: жамчужына Усходу. Рамесная спадчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султаната Аман — да 19 студзеня 2020 года.
- Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 10 студзеня 2020-га.
- Юбілейная выстава магілёўскага мастака Юрыя Несцерака "Прывясчэнне малой радзіме" — да 1 снежня.
- Выстава "Прашу прыняць у дар..." (дары і бескарыслівыя перадачы музею. 1999 — 2019) — да 12 снежня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛЮВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянная экспазіцыі:
- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
 - "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
 - "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
 - Выстава работ графіка Дзмітрыя Шапавалава "Нарысы з мінулага" — да 8 лістапада.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ.
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразна-традыцыйнага ручніка.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалляцінкі (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

- Экспазіцыі:
- Абноўленая экспазіцыя "Старожытная Беларусь".
 - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 - Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мічанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет

ТЭАТРЫ

- НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
- 2 — "Доктар Айбаліт" (опера ў 2-х дзеях) М.Марозавай. Дыржор — Іван Касцяцін. Пачатак а 12-й.
 - 2 — "Баядэрка" (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса. Дыржор — Мікалай Калядка. Пачатак а 18-й.
 - 3 — "Чароўная музыка" (опера-казка ў 2-х дзеях) М.Мінкова. Дыржор — Іван Касцяцін. Пачатак аб 11-й.
 - 3 — "Шахзада" М.Рымскага-Корсакава; "Балеро" М.Равеля; "Кармэн-сіюта" Ж.Бізе — Р.Шчадрына (балеты ў адной дзеі). Пачатак а 18-й.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
Праспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Праспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

- у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
 - Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
 - Выставы:
 - Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
 - Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
 - Выстава "Даўніна і навізна. Рускае ювелірнае мастацтва XVIII стагоддзя" — да 6 лістапада.
 - Выстава "Вольныя з вольнымі, роўныя з роўнымі" (да 450-годдзя падпісання Люблінскай уніі) — да 13 лістапада.
 - Выстава "Баўхаўс. Белы горад Тэле-Авіва" — да 12 лістапада.
 - Выстава "Захавальнікі памяці: музеі і калекцыянеры".

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСРДП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
- Інтэрактыўная выстава "Гульні розуму" — да 1 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАВНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
- Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чварць стагоддзя" — да 21 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лясу і насельнікі змяшанага лясу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лясу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкі віды жывёл".
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квест".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на Беларусі: ад старажытнага да сучаснага часу"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X

XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

- Выстава "Сімвалы Беларусі ў мадэлях" (касцюмы аўтарства Ніны Кавальчук (Масква) — да 10 лістапада.

ГАСЦЁЎНЯ
УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя. **Майстар-класы:**
- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўны музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
- Выстава "Футбол — гульня мільянаў!" — да 24 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Святлодава, 4.
Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".
- Выстава "Саларыс. Данатас Банініс" — да 8 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Вяртаючы час", прысвечаная 75-годдзю музея — да 31 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль**
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Выставачны праект "Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020-га.
 - Выстава "Дзівы антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020-га.
 - Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў".
- Па папярэдніх заяўках.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейска, 1.
- Выстава работ Міхаіла Карлука "Беларускі культурны ландшафт" — да 12 лістапада.
 - Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
 - Пастаянная экспазіцыя.
 - Квест "Выходкі старога

захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.

- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Казанку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
- Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
- Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракамо".
- Квест "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
- Музейная фоталяльцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.

- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
 - Тэатралізаваныя прадстаўленыя паводле беларускіх народных казак.
 - Музейныя майстар-класы і заняткі.
 - Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
 - Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
 - Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
 - Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясельля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праграмамі роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык" галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

- Выстава "Душой я вольны чалавек" (да 110-годдзя прыезду Янкі Купалы ў Санкт-Пецярбург) — да 5 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

- Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу" (візуальная ротаспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

- Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапінка. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.
- Персанальная выстава жывапісу і керамікі Уладзіміра Андрэянава — да 10 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаравому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губерні. Шляхецкі побыт".
- Выставачны праект "Зоркі / знакамітасці ў аб'ектыве Алега Лукашэвіча і Алесандра Алексеева" — да 8 снежня.
- Фотавыстава "Грузія — краіна старажытнай культуры" — з 6 да 17 лістапада.
- Выстава жывапісу Аніты Мелдере (Латвійская Рэспубліка) "Летнія апавяданні" — да 17 лістапада.
- Выстава "Арт-выпуск" — да 3 лістапада.
- Выстава "Дамскія штучкі" — да 20 студзеня 2020-га.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выставачныя праекты:
- "Мінск у гістарычнай рабрыне. Картаграфічны кабінет".
 - "Мінск сярод сяброў. Гароды-пабрацімы сталіцы Беларусі".
 - "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."
 - Выстава "Вобразы Мінска" — да 3 лістапада.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Пастаянная экспазіцыя.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звартаецца па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.

- Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МВСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстава твораў народнага майстра Волгі Ралуісы "Мая адкрытая выцінанка" — да 10 лістапада.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЧНЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл. (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
- г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Персанальная выстава жывапісу Альбіна Кнаў "Пра шчасце" — з 5 да 19 лістапада.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 10.
Тэл./факс: 290 60 30.

- Выстава "Восеньскі салон з Белгазпрамбанкам" — да 3 лістапада.
- Выстава фотаработ Сяргея Бруско "Змена" — да 19 лістапада.

- 5 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж.Бізе. Дыржор — Іван Касцяцін.
 - 6 — Канцэрт "Ах, Афеубах, Афеубах, Афеубах..." Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
- ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАГО ДРАМАТУРГІ"**
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
- 2 — "Сірожа" (жыццё ў дзвюх эпохах) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера.
 - 3 — "Мудрамер" (сатырычная камедыя) М.Матукоўскага. Прэм'ера.
 - 5 — "Вар'ятка" (трагіфарс у 2-х дзеях) Н.Птушкінай. Прэм'ера.

- 6 — "Беларусь. Дыдактыка" (праект з удзелам народнай артысткі Рэспублікі Беларусь Тацяны Мархель).
 - 8 — "Бетон" (візуальная паэзія) Я.Карняга.
 - 9 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага.
- ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"**
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
- 2 — "Бука" (казка) М.Супоніна.
 - 3 — "Цудоўная скрыня з зялёным гаршком" (казаная гісторыя па матывах шведскай казкі ў 2-х дзеях).
 - 9 — "Прынцэса і Свінапас" Х.-К.Андэрсана. Пачатак спектакляў аб 11-й.